Массо а мехкашкара пролетареш, цхьанатоьхна!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически партен Нохч-ГІалгІайн обкоман, Нохч-ГІалгІайн АССР Лаккхерчу Советан а Министрийн Советан а орган

(С В Е Т)

Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

ГАЗЕТА АРАДУЬЛУ 1923 ШЕРА ДЕЬЗ | 87 (6876). | ШИНАРДИ, 21 июль 1970 шу. | Мах 2 кап.

КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

ЦК Пленумо къаьстта лоархІам бу хьайбай продукташ дІахо а дукхаяккхар.

Дулх, шура, фуарш, тха дукхаяккхар а пачхьалкхана доьхкар а колхозийн совхозийн материальни безам лакхбар а ЦК Политбюросо СССР Министрийн Советон тІаийца гІуллакхаш къобалде.

1970 шера-3 июле КПСС ЦК Пленумо баьхна сацам тІера.

КПСС ЦК-ан СССР МИНИСТРИЙН СОВЕТЕИ

КПСС Центральни Комитето СССР Министрийн Советой тІаийцаб «Продукташ дукхаяккха ахара колхозийн совхозийн материальни безам лакхбарах» болу сацам

	Базисни хоьрмий болча шурий тоннах (сомаш)	ТІах кхочушйина болча 10 процент хьалхалх (кепигаш)
РСФСР	195	45
Украински ССР, Молдавски ССР	185	43
Белорусски ССР, Литовски ССР Латвийски ССР, Эстонски ССР	190	63
Казахски ССР, Киргизски ССР	210	44
Азербайджански ССР, Таджикски ССР, Армянски ССР, Туркменски ССР	230	45

Шурен тІоьх эцара мах совхозашта, кхьача пачхьалкхен, кооперативни боахамашта, бахача нахе оттадаьд укх сацам тІа колхозашта чІоагІдьча махьий боарамех.

Союзни республикай Министрийн Советашта тІаллилад колаш долчa эцара махашца хьежжа. СССР Министрийн Совета махьий Пачхахьалкхен комитетица барта а йолаш, доахашна, хьакхарашта, говрашта (дуаха йоце йоккхача) эцара махаш къоастадар а оттадар а, царна юкъе хьалха оттаьь хиниа надбавкаш а йолаш.

Из деш дІахо а дукха доладийнаш дебадара дика хьалаш долча, хІана долаш долча махьея доахии доккхар колхозашта а совхозашта а пайдане доацача а кІезига пайда боллача зонашка доахена дола эцара махьеш лакхде мукъабеннаб.

Колхозашна пачхахьалкхенга доккхача жеии тахьарийн махьаш укх боарамех оттадеьд:

	Юкъера дерстача хьайбан дийна долчу ззача тоннах (сомаш)
Жа (романовски фуьхи цар цІий уан жа доацаш)	
Казахски ССР, Узбекски ССР, Туркменски ССР,	850
РСФСР, Украински ССР, Молдавски ССР	1050
Киргизски ССР, Таджикски ССР	1150
Грузински ССР, Азербайджански ССР, Армянски ССР	1250
Белорусски ССР, Литовски СССР, Латвийски ССР, Эстонски ССР	1450
Романовски фуьхи цар цІий йийнеш жа	1600

Совхозашка, кхьача пачхахьалкхени кооперативнии боахамашка, хІанна иштта бахача нахагара доахаии кое тІара хьайбаша эпадеза йоагІаш йолча зонашка йохозашта уттадаьча махьех.

Дарстарга хьежжа хьайбашта дола эцара махаш укх тайпара оттаде чІоагІдьд:

Эгтара дикагІа дерста йолчa доахана, же, тахьарий мах юкъера дерста долча доахана, же тахьарий болчул 20 процент дукхагІа;

Юккъерчул лохагІа дерста долча доахана, же, тахьарий мах юккъера дерста долча доахана, же, тахьарий махьал 25 процент лохагІа, гІийлача (стандартий доацача) доахана, же, тахьарий мах 40 процент лохагІа.

I категорех долча Іаьсех юккъера дерстача доахана мах лу, хІаьта II-ча категорех долча Іаьсех — юккъерчул лохагІа дерстача доахана мах. Сьрчехи янеки (сарлыкех) лу уж санна дерста долча доахаиех луш бола мах.

Шу кхаччалия долча къонача жех (кхаькханен деІаш юкъера мукъ дукха - кІезига йиллаpгa хьежжа доацаш) лу юккъера дерстаче жех луш бола мах дийна долаш ззача романовски фух лола жа 24 - килограммаш, дерстa дулх хулача фух дола жа 30 килограммаш, вокх фух дола жа 28 килограммаш кІезигагІа хилча.

Катар е мегаргйоацача романовски кхьякха стандартех ах байде, кхакха болче романовски фухи цар цІий йийнеш долча, дийна долаш ззача 16 килограммаш кІезигагІа ца оьача жех шоай болча махьа 20 процент боарам болаш эцара мах тІатох.

Беккн кетари е мегаргйоацача стандартах дола даьннеш ах даьннеш кхаькхий долча жека, хІаьта иштта кІезига тха тІадаьннача жена (каракулевии гиссарски долча жегара дІанйеккхача) эцара махьах 10 процент тІера Іолоаккх.

6 килограммагара 20 килограммаге кхачаллца йолча гІийлача (стандартни йоацача) хьакхарчехи хурскеи дулха хьакхарчех дучул 20 процент кІезигагІа мах лу, хІаьта дийна йолаш ззача 6 килограммаьта кхачаллца йолча якхача хурсках дийна йолаш ззача цхьан килограммех 2 соми 50 кепиг лу.

Союзни республикай Министрий Советашта мукъа бенннаб укх сацамца чІоагІдьча эцара махашка хьежжа СССР Министрий Совета махьий Пачхахьалкхен комитетаца СССР юрта боахама Министерствацеи барта а йолаш хьайбашта, шурайна, тІоана дола эцара махашка зонашкара къоастаде.

Шера йолча ерригача зонашка хьайбашта дола эцара керда цІаш дола махаш оттадаьд.

Эзача доаза лаьдда долча къонача доахана эцара махьа кхи а мах тІатохар цийса лаьрхІад.

РСФСР, Украински ССР-е эсІО

	Керттерча эцара махьа тІатохачун боарам Дийна долаш ззача къонача доаханах 33 процент	50 процент
РСФСР, Украински ССР, Белорусски ССР, Казахски ССР, Молдавски ССР	350 килограммагара 400 килограммага кхаччалца	400 килограммал тІех
Литовски ССР, Латвийски ССР, Эстонски ССР	370 килограммагара 420 килограммага кхаччалца	420 килограммал тІех
Узбекски ССР, Грузински ССР, Азербайджански ССР, Киргизски ССР, Таджикски ССР, Армянски ССР	300 килограммагара 350 килограммага кхаччалца	350 килограммал тІех

Союзни республикай Министрий Советашта мукъабеннаб зонашка къонача доахана дийнача дозала хьокхамаш къоастале а СССР юрта боахама Министерствацеи СССР Министрийн Совета махьий Пачхахьалкхен комитетацеи барта а йолаш уж чІоагІде а.

1970 шера 1 январе дена юккъера лаьрхІача 20 процент лакхдаьд колхозаша, совхозаша, кхьача пачхахьалкхени кооперативнии боахамаша пачхахьалкхенга доккхача ах кІаьдача, гІожача, (каракульски чунгара дІайиккхача) тхахи ангорски тахьарий тхахи дола эцара махьаш. Колхозаша пачхахьалкхенга доккхача ах гІожача тхах дола эцара махаш юккъера лаьрхІача 30 процент лакхдаьд.

Тхах дола колхозашта оттадаь махьаш оттадаь пачхахьалкхенга кхьача пачхахьалкхени кооперативнии боахамаша а бахача наха а доккхача тхана.

СССР Министрийн Совета махьий Пачхахьалкхен комитета тІаиллад ах кІаьдача, ах гІоргІача, гІоргІача тхах долча эцара махьий прейскурант чІоагІьяр, из деш тхах эгара тІехйолча ассортиментa махаш дукхагІа лакх а дергдолаш.

Колхозаша, совхозаша, кхьача боахамаша, бахача наха пачхахьалкхенга йоккхача кроликий эцара махьаш котамий долаш долча эцара махьий боарамех оттадаьд, кроликий цІокилгех кхы тІа лушдар а лургдолаш.

Шера планал совгІа пачхахьалкхенга доккхача хьайбаех, коа тІарча оалхазарех, шурех, тхах, фуьх эцара махашта кхы тІа 50 процент колхозашта, совхозашта, кхьача пачхахьалкхени кооперативнии боахамашта далар йийса лаьрхІад.

Шера планал совгІа пачхахьалкхенга доккхача дерригача хьайбай кое тІарча оалхазарийн тайпаште хьайбаштен кое тІарча оалхазараштен тІатоха мах лурба, нагахьа санна шу долалуча юкъе хинначул хьайбаш дукхагІа дале.

1970 шера хьувкъамгара дена юккъера лаьрхІача сортовой салараш эцара махьа 30 процент мах тІатехаб.

СССР Министрийн Совета махьий Пачхахьалкхен комитета тІаиллад СССР ейгача промышленноста Министерствай СССР юрта боахама Министерствай лакъа а лоацаш саларашта эцара махьий керда прейскуранташ оттаяра а чІоагІьяра а, эгара дикагІа долча говрии сорташта мах лакх а бергболаш.

Колхозаштеи совхозаштеи могалаьд укх сацамга хьежжа хьайбай продукте махьаш лакхдарахи махашта кхы тІа техачохи хьахиннар дукхагІча даькъе хьайбай материально-технически доакъарей база чІоагІьяра деча гІуллакхашка дІадахийта.

Республикай Министрий Советашта, крайисполкомашта, облисполкомашта бокъо еннай юртбоахама производства боарам лакхбаларгел еш йолча специализацега хьежжа, уж продукташ йоккхари республике, крае, областе чІоагІьяь план кІезиг а ца еш, 1970 шера колхозашта, совхозашта, кхьача пачхахьалкхени кооперативнии боахамашта оттаьча планашта юкъе даиза дергдоаца хувцамаш де.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совете, ВЦСПС-е

КПСС ЦК-ас, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о сацам тІаийцаб «Совхозийн юрта боахама кхьача пачхахьалкхен предприятейн болхлой къахьегамах мах телара система эргаьлккха тоаяра хьакъехьа».

Совхозийн юрта боахама кхьача пачхахьалкхен предприятейн болхлой къахьегамах мах телара система эргаьлккха тоаяр а общественни производство лакхъе болхлойи специалистийн безам дукхагІа хилийтар а духьа совхозашкеи юрта боахама кхьача пачхахьалкхен предприятешкеи къахьегамах мах телача хІанзарча системане юкъе хувцамаш тІатохараш даьд.

Гучадаьннад, кхашка болх беча бригадай (звеньяй) болхлой къахьегамах баьча балха боарамген хьаькккхача продукцеген хьежжа сдельно - премиальни системагІа мах тела мегаргболаш хилар. Бригадо (звено) кхоачашдаьча балхий боарамга хьежжа къахьегамах мах тел тарифни ставкашкеи балха нормашкеи хьежжа уттаеш йолча сдельни расценкагІа. Яьккхача продукцега хьежжа болхлой къахьегамах мах тел юртбоахама продукци яккхара шера план 80 процентал тІеа хІара процент кхоачаш массаза ю бригаде (звене) юртбоахама балхаш дарах болхлочун алапеиа 1,25 процент из план тІехкхоачашъяьча хІара процентах телача цу алапех 1 процент Іотіатохара маькъаца.

Тоъал тІоадал йоацача районашка ядача совхозашкеи юрта боахама кхьача пачхахьалкхен предприятешкеи лаьтташара продукци яккхарах болхлой къахьегамах мах тели йиш я союзни республикай Министрий Советий пурамагІа цу порядкагІа продукци яккхара шера план 50 процентал совгІа кхоачашъяьча хІара процентах 0,5 процент а план тІехкхоачашъяьча хІара процентах 1 процент а йолаш.

Яьккхача продукцех болхлой къахьегамах телаш бола мах юртбоахама балхаш чакхдаьнначул тІехьагІа телба.

Кхаш лелаяча болхлой къахьегамах аккордно - премиальни мах телача бригадашка (звеньяшка) яьккхача продукцех расчет ялеьа ханане лоархІаш (наряд йоацаш) мах тела мегаргба болхлой къахьегамах болх беш яьккхача хаьга хьежжа. Механизированни балхеш тІа хенаца лоархІаш къахьегамах телаш бола мах йоагІийоагІача тарифни сетка IV-ча разряда тарифни ставкагІеи тоьрашца - кара дика болхбеш тІа III—IV-ча разрядий тарифни ставкагІеи хІаьта хий дІакхача болхлошта V-ча разряда тарифни ставкагІа телба.

Сацамо оттадаьд, хьайбай боахамерча болхлой къахьегамах телаш бола мах расценкаш тарифни ставка (тарифни фонда) 125 проценти цхьан болхлочо хьайбий продукци яккхара чІоагІъяь шера нормех лоархІаш тел.

Цхьан болхлочо хьайбай продукци яккхара нормаши продукци яккхарах йола расценкаши бригаде уттаю профсоюза болхлой комитетана дага а баьнна, техически бокъонца бакъалаьча хьайбашть гІуллакх дара боарамашка хьежжа. Хьайбайи кое тІарча оалхазарийн продуктивносте боарам, уж лелаяра хьесап, къахьегама, процессашта механизаци яра боарам, кхыдола хьалаш теркал а деш. хІаьта лакха латтача организацеша чІоагІ а ю.

Норма оттаеш долча шера цхьан болхлочоа лоархІаш хьайбай продукци яккхара норма расчеташкара хьайбай продуктивность планагІарчул лохагІа ца хулийтилга Іалеша а цхьатаррарчий хьалашка болх беча боахамашта расценкай боарам ба-ба ца хулийта а деза министерствашеи ведомствашеи, юрта боахама краевой, областной, районни управленеша, совхозий тресташа. Оттаеи расценкаш дІахо йолача хиш хувц механизаца, технолога, производства боарам, кхыдола хьалаш хувцадаларга хьежжа.

Боахамий директорашта мукъа беннаб хьайбай продуктивность лакхъярах. Іа доаккхача ханех хьайбай боахаме балхаш миакъала лелача кхьча хинашкеи гІуллакх деш дола доахени кое тІара оалхазараша дукхагІа кІалхарделой къахьегамах цхьан юкъа кхы тІа а мах телга (поощрени елга) оттаде. Болхлой къахьегамах шехарах хьайбай боахамерча болхара кхы тІа а луш бола берриге мах цун бетта алапел тІех хила йиш яц. Балхий къаьст-къаьстача тайпаех кхы тІа а телаш болча цу махьа хьадда хьоккхамашк боарамаши, из телара условеш боахама директора уттаю профсоюза болхлой комитетана дагадаьннача тІехьагІа.

Тракторашта юртбоахама машенаш дика лелаярах царех шайда дика эцарахи трактористашта-машинисташта (шера цкъа тракторай юртбоахама машиний ремонт чакхъяьнначул тІехьагІа) тракторашта юртбоахама машенаш ремонт яра боарамагІа хІинде оттадаьча ахчах 40 процент а бригадиршта цар помощникашта 10 процент а дика теи лелаяь-сохна шера де оттадаьча дікий боарам шоешта тІаьчІоагІъяьча машинашна мар кхоачашбаьбале. Кердача тракторашта тІеи машинашта тІеи болх беча хина хьалкарча цик шера цу ахчах ах телла, хІаьта 80 процентал тІех амортизированни йолча тракторашта тІеи машинашта тІеи болх беш хилча — цхьа ах.

Союзни республикай Министрий Советаште бокъо еннай премени телача хІанзарча порядкане меттел юртбоахаман продукци яккхара план тІехкхоачашъярах болхлочо бригаде (звене) из план тІехкхоачашъяра хІара процентах шера ийцача алапех 1 процент премени тела оттае. Продукцена юкъаралчол доккхаш бригаде (бригадираш лелаяча, сом къаба, технически культураш боаха, хьайбай боахамех кое тІара оалхазараш лелаяча — чуоттадаьча а дорстадеш а йола доахана и. кх. дІ.), реализаце е йиш йолча доакъошка из премени цу порядкагІа а цу боараме а тела йиш я юртбоахама продукцено реализаци яра план тІехкхоачашъярах. Юртбоахама продукци къаьст - къаьстача тайпегІа а хІаьта иштта юртбоахама культурай ялуишьаман хьайбай (кое тІарча оалхазарий) продуктивностен хьоккхамаш лакхдаьча къаьст-къаьстача боахамашка а болхлошта премени телара боарам продукци яккхара план бригаде (звеное) хІара процента тІехкхоачаш массаза ю шера телача алапех цхи процентага кхаччалца лакхбе йиш йолаш ба.

Пайда барах кулгалдеча болхлошта а отделенейн фермайн специалисташта а премеш телга оттадаьд КПСС ЦК-ас, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о. Цуйца дувзаденна пайда барах совхозийн юрта боахама кхьача пачхахьалкхен предприятейн кулгалдеча болхлоштеи специалисташтеи (отделенейн фермайн болхлошта а тІехьа) премеш телара пайдал тІара 2,5 процент отчислени йола (йиззача боахама расчета тІа ьахача предприятешка, фондаш тела мах цу тІера Іобаьккхачул тІехьагІа).

Болхлошта премеш кхьо боахамо, отделенеша, фермаша, кхыча производствени подразделенешка баьча балха юкъара юкъара тІеркал а еш: директорашта, цар заместителашта, керттерча специалисташта, керттерча бухгалтерашта — лакхе латтача организацей распоряженегІеи вокх кхебача болхлошта — боахама директора распоряженегІеи. Пайда барах кулгалдеча болхлоштен специалистештен телача премеш боарамаш лакхе латтача организаце (боахама директора) ьача решенегІа 50 процентага кхаччалца Іолохде йиш йолаш за пачхахьалкхенга ялат, дулх, шура (натурагІа) йоккхара план кхоачаш ца ярах, хІаьта специализированни совхозашка — продукци керттерча тайпаш план кхоачаш ца ярах а хІаьта иштта кхыйола производствени лелаялошаш бахьан долаш а.

Сацамо иштта оттадаьд, къаьст-къаьстача культурай (дуга, гочиха, берша, ганарий, кхьярий) продукци яккхарах болхлошта кхы тІа а телача махьа дерригача тайпай боарам цу культурашта даьча юртбоахама балхех бригаде шера йийцача алапех 60 процентал тІеа хила йиш ца хилар. Продукцех кулгалдеча болхлоштен специалисташтен продукцена реализаци яра (яккхара) план тІехкхоачашъярах кхы тІа а телача премейн ахчайн дерригача тайпай боарам, къаьст - къаьстача культуреех (дугах, шекара свеклах, ганарех, кхьярех) тела оттаьь премеш а тІехьа, моллагІча источникера йиша уж яле а, шера керте должностной окладагІа алапех 60 процентал, хІаьта баьшн хьуххьаш долча лаьттай районашка — 70 процентал, кхы мел болча болхлошта — 40 процентал тІех хила йиш яц.

Оттадаьд, совхозашкеи юрта боахама кхьача пачхахьалкхен предприятешкеи говраща-кара дела, боахамо, ремонтий балхаш тІа болча трактористий - машинистий къахьегамах тела мах шера керттерча моллагІча хана № 311 йолча 1966 шера 22 апреле КПСС ЦК-ас, СССР Министрий Советo, ВЦСПС-о баьча сацама І-ча пункта «А» подпункта тІа лаьрхІача порядкагІа телаш хилар (вешта аьлча трактористий - машинистий тарифни сетка II-ча разряда ставкагІа, нагахь санна кхоачашбеча балха тарифни ставка цу разряда тарифни ставкал лохагІа яле).

Лоамарча дахІенашка доаждаде дигача доахана, говрашта, жена гІуллакх даре. Хувзаденна йолча балхаш тІарча совхозийн юрта боахама кхьача пачхахьалкхен предприятейн болхлошта а йоалла и 7—15 шерага кхаччалца за ьнниа дола жа Іуй берах школашка - интернаташка е общеобразовательни школашкарча интернаташка Іомадеча а лелаеча а хана массе хІаманца пачхахьалкхено Іалашдеш жа Іуйта оттаьь лаьгта.

КПСС XXIV съезда накъадолхаш

Кхаш лелаяраш эттара сагатагІа йоала ха я хІанзарьяр. Из дика кхетадеш ба Сунжески районера Кирова цІерагІча колхоза цхьоалагІча бригада механизаторашк. Иттех ди мара даь цар ялташ чуэна шоай комбайнаш кхашка яьха. Цигара ялат оарташ бархІ комбайни хинийя бригаде. ХІаьта цар укх шера кхедаьдар 265 гектара тІа кІаи 180 гектара тІа мукха. ХІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 23 центнер оардаш хІанзале деррига кІа чудева баьннаб бригада механизатораш. Цул тІехьагІа мукх болча кхашка яьнача комбайнашна хІанзале ахане совгІа долча лаьттан тІара ца ьрда баьккхаб. Дика хьакъьеб бригада лаьтташка кхебаь мукх а.

Хургйолча КПСС XXIV-ча съезда сийна яьржача кхье укх деношка хьалхара моттиг дІа ца лехаш хьавогІа комбайнер Ярославцев Валентин. Тахан - кхоана ихар сиина укх бригадера ялат аьрда яьнна комбайнаш боахаме кхьача участкашка хІагІоргІа.

СУРТА ТІА: хьалха лаьтта комбайнераш (аьрдахьара аьттехьа) Ярославцев Валентин, Журавлев Вячеслав, Ерминов Федор шоай бригадираца Верещагин Михаилаца дагабовлаш ба.

Й. Пленов сурт.

Тоабе болх

«Мелиорацега Іалаьмате дукха ахча дІаухайт пачхахьалкхено, шудухьа вайга кхы дІахо машар бе йиш яц цхьабола болхлой хий дехкача лаьтташа ах кизаца мара болх ца бешлехьа а гаьнаро бІарг лекхаш баїгІаш йола гІуллакх». — аьлар Л. И. Брежнева КПСС ЦК июльски пленуме ше доклад еш.

Терски хина система канал доаккхаш хиннача къахьегамхоша сий долаш кхоачашбир шоай болх. Иллача хавал цхьа шу хьалха чакхдаьхар цар из система хьаьлсд дерриге балхаш. Йийна балха эттара лаккхагІа йоав оацахьа оттайнр. балхата хьожаш хиннача Пачхахьалкхен комиссе а. ХІаьта хІинз а дукха ахча хьахеш пачхахьалкхено чина система чІоагІьяра, шерьара, керда комсий бешамаш яхкара, кхыдолча. Ер шу долалуш 10,3 эзар гектар лаьтта дар районе хий дуллаш. Царех 5,6 эзар гектара тІа къайлаг хина система хьалтьяй. Геттара во- чакхдоах кхашна хий диллара балхаш «Новогорский» (директор нох. Дашхаев). «Гвардейский» (директор нох. Идрисов). «Знаменский» (директор нох. Зангаев) совхозашкара кхаш лелаяраш. Иштта «Новогорский» совхозе 1704 гектар хий дуллача лаьттех 1118 гектара тІа мара хий даллаяв.

Бизза пайда эцаи боахамашка хий дехтача техникагІа а. Районе догІаш хьасапе хий деттача 73 установках кхаш мара ца болх беш. ХІара 15 вашени установках кхоь вІалла а болх ца беш лаьттай укх дерригача лааш.

Цу тайпара кхашка хий даллара балхаш районерча боахамашка во вІаштІехьдаьд хиларца, ер шу дІадоладеча дена вІалла цхьа а ца эцаш 10 миллион гаргга кубически метр хий канала чура Терек дІачудахийтар. Цудухьа нормал шоза кІезигагІа тІоадал кхаьчар дІайийвача культурашта района берригача боахамашка. ХІаьта дІадахача шера боахама кулгалхоша кхашка хий даллара кІезига терках тІабохийташ хиларца, 25—30 центнер ялат чуда йиш йолаш хиннача, гектара тІара юкъера лаьрхІача 9—10 центнер мара чудаьнзар.

Боахама вазза за ваи совхоза хии система телха хулийта кулгалхо. ХІаьта цу тайпара гІуллакхаш каст-каста ийслу районерча боахамашка. Цул совгІа дукхагІа долча боахамашка хин система даим вІаштІехьа хилийтара бехктокхаме хургвола лаьрхІа сег ца оттаверо а гучадоаккх. Кхашка хий даллара гІуллакха боахамий кулгалхоша кІезига теркам тІабохийтала. Иштта «Нартоечный», «Кругловский» совхозашка цу тайпара сег воацандаь каст-каста йох къайла хина система. БІаьш кубометраш хий дІакхачал дІайийнача культурашта, цудухьа лаьрхІачул ах мара хьувкъам чуэна а йиш хилац.

С. АХЛУЕВ,
КПСС Наґтеречин районан инструктор

ДОГ ГІОЗДАЛККХА ХОАМ

Укх деношка дика хоам бера тхона газеташи, радиос. Цар тхона хьахайтар КПСС XXIV съезд хургьа аьнна КПСС ЦК тІехкхьарча Пленумо баь сацам.

Политически боккха лоархІам болаш гІуллакх да из. Цу съездо белгалбергба советски мехка хьатІадоагІача пхе шера боккхаргбола тІа, цо итогаш ергья вай мехка политически, экономически, культурни вахаре хиннача эргалонийн, хувцамий.

Тха совхоза къахьегамхоша дика уала тІа а йохайташ Іомаю юртбоахам дІахо дегІабоалабара хьакъехьара партеи правительства решенеш.

Политически а творчески а дог айдена къахьет наха укх деношка тха кхашка ялаташ чуэнача, доакъар Іалашдеча, тІехьа хьахула культураш кхееча.

ХІара дена дукхагІа хул Даьхен амбарашка дІаккхуьа ялат Дена цхьа бІаь тоня кІа дІалу оаха пачхахьалкхена. Планах 2700 тонн йоагІача укх шера доххарга 3500 гаргга тонн ялат. Цох дукха хІама ца эшаш ах хІанале дІадена даьннад.

ХІара дена дог гІоздоаха хоамаш ух тайп-тайпарча производственни участкашкара. Укх деношка шера планал дукхагІа доакъар Іалашдаьд оаха аьнна хоам бир БурокІалхарча отделене къахьегамхоша.

Тхоай балха юкъера кхоачамбоацараш сихха дІа а даьха ер юбилейн шу дика чакхдаккха, тхоай совхоз рентабельни накъа тІа яккха гІерт тхо. Из гІуллакх кхоачашдира тхона низ лургба партеи правительствай решенеша, цар хьакьоккхаргда творчески къахьегаме накъаш.

Тхоай массайолча цехова партийни организацешка, партгрупашка Іомаергьа оаха уж решенеш, цул тІехьагІа кхы а кІоаргагІа наьха дег чу юшийтаргьа.

М. КАРТОЕВ,
Назранерча «Назрановский» совхоза парткома секретарь.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ПОЛИТИЧЕСКИ БАЛХА ЛОАРХIАМЕ ФОРМА

Ухх тIаххьарча хена дикка тоьлаьб Гудермесски районан партийни организацешна политинформаторий болх. Ахьадаран болх берг-болаш колхозашка, совхозашка, промышленни предприятешка, учреждешка политически информаторий коллективаш вIашагIлехьхийт КПСС горкомо. Районан болх беча пхьа бIаьн ах бIаьн политинформаторех дукхагIа барам лакхара образовани а политически балха опыт а йола производстве хьалха латтараш, кулгалхой ба. Къаьстта айхьаьб къахьегамхошта юкъара политмассови болх ертахь. Наха юкъара политически болх кхашна, хьаттамашна, формашна бу цига.

Керттерча дакъе хIана дукхагIа терман тIебохийт политинформаторашна КПСС ЦК июльски Пленума решенеш къахьегамхошта дIайовзийтара, цуьнца дуьззина юртбоахаме продукци дукхагIа яккхара, пятилетка тIеххьарча шера план кхочашъяра районан къахьегамхой тIахьел. Иштта дика вIаштIехьбаьккхна беча политически балхех дика пайда болл. ХIинзалехьа дечаккхалкхенга клат лоххара пхе шера план кхочашъяь боахемаш ю районе. Масала, царех я «Октябра 40 шу», «Кавказ» яхача колхозий коллективаш. ХIанз пленал соьгIа ялат дIачулуш ба КПСС ЦК июльски Пленума решенеш хьинар яйтаь бола цу боахамий къахьегамхой.

Каст-каста КПСС горкома бюро, пленумашка, партийни активашка районе беча массово-политически балха обобщенеш ю. Цига могаль балха опыт районан политинформаторашта дIайовзийт. Дукха ха йоаццаш линачча КПСС горкома пленуме Iома а ь районан политинформаторашта дIайовзийта могаьай «Мединструмент» завода политинформаторий О. Ф. Крицен А. И. Андреевайн балха опыт.

ДукхагIа терко ю горкомо политинформаторашта методически теоретически новкъостал дара. Ухх тIеххьарча шин шера даим болх беш я политинформаторий школа, лекторий, политинформаторий, агитколлективай кулгалхой инструктивни совещанеш чакхйоах. Цига царна хьалхешка хьамьлам ду районе бехкбоахьйерча кулгалхоша, политически информацин беседаши чакхъялара методиках лаьца лекцеш еш, дикагIа болча политинформаторий балха опыт дIа-хьа ю. Районе дукхача партийни организацешкахь КПСС горкомен болх беш я политинформаторашта долча новкъостала йола методически совещаш.

Политинформаторий коллективай балха опыт тоьал Iоахьа «Мединструмент» завода, локомотивни депо партийни организацешна. Цу предприятешка партийни бюро членаша, методически Совета болхлоша даим тIахьожаш лоаттабу политинформаторий балха, массово-политически болх тоабаре новкъостал ду, агитаторий политинформаторийн балха отчеташка ладугI, беседаши политически информацеша ергIола деноьш белгалдаьдаь. Бюро членаша хан-ханнаьа инструктаж ю политинформаторашна шайна чулаьа доазол арахьер латтача гIулакхех экономика, Iилма, культура догIахьера дешаех.

Къахьегамхошта юкъе беча массово-политически балха хьанаре дакъа доаш бехктохамерча кулгалхоша а. Масала, ухх тайпара я «Мединструмент» завода политинформаторашна еча беседай тематика: «СССР халкъашта юкъера доттагIал чIоагIдарен къахьегамхошта патриотически кхетам баларен декхараш», «Ленински балха метода чулоацам», «Юбилейни шера социалистически декхараш кхочашдар — коллективий кертера декхар», иштта дIахо.

Политически беседаш чакхйоьхача партийни организацес говза пайда эц шоай завода радиоешанех. Завода цех, столови, производствени участкаш радиофицацеш ю. ХIама дукхача сахьтех даим передачаш хул заводе. ДукхагIа йола передачаш производства хьалха латтарашта, коллективана хьалхашка латтача дикаьрашта лаьтть хул. Передачаш еьцчай завода къахьегамхошта, цIудукъа терман тIабахийта ладоагIаш хул уж.

Ухх тIаххьарча хано дика пайда эц партийни бюрос кхетама балха кхыйолча формех а. Завода къахьегамхошта хьалхашка каст-каста концерташ уттаду художествени самодеятельноста коллективо. Ухх шера аьхка юкъа завода администраце профсоюзе комитетаца цхьан коллективо еллоIаш вIашагIехьбаккхара план оттаьй партийни организаце. Цхьана тIа белгалдаьх коллектив Каспийски форда тIа экскурсе, туристически походашка кхийта, спортивни цхьаш чакхйоахилга, иштта кхыйола мероприятеш.

Цхьабакъда иштта вIаштIехьбаьккхабац къахьегамхошта коммунистически кхетам балара болх районан кхыча боахамашка, предприятешка. Эсала лел политинформаторий, агитаторий болх «Гудермесский», «Степной» совхозашка. Укхаза наг-нагахьа мара хоац политинформатора, агитатора оаз, цар выступленеш ю денош белгалдаьдац, хIаьта еш йола беседаш а чулоацам вIоарга боацаш, къахьегамхой хьештавта жоп ца луш хул.

КПСС горкомо а юкъаьяхарча партийни организацешна а дукхагIа терко тIабахийта беза политически болх наха бахача моттигашка чакхбахара, къаьстта вIирандийнахь. ДукхагIа юкъеоза беза цу балха лектораш, политинформатораш, докладчикаш. Цул совгIа чIоагIбе беза массово-политически балха дикалах цуна чулоацамех лоаттабу тIахьожам. ДикагIа болча политинформатораша, агитатораша вIоарга пайда эц гойтара пособех. Цу гIулакхо йоккха новкъостал ю ладугIарахошта материал кхетара, политически информацешка ойлаеча деша малан дешхе. Доккхийн бохктохамеш да цу хьакъехьа партийни организацешта хьалхашка латта декхараш.

В. ТАМБОВЦЕВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандай агитаци отдела инструктор.

ЛЕНИНГРАД. КПСС ЦК декабрьски (1969 шу) Пленума решенеш кхочаш а еш, производства эффективность лакхъергйола керда резерваш лохаш я «Светлана» яхача Ленинградски объединене коллектив.

Ухх тIеххьарча беттанашка къахьегама оасарле кхозза дукхагIа лакхъенна пальчиковни лампаш вIашагIъеххача. Уналаш юкъейоалаяй кердача конструкцех йола автоматаш. ЧоалханегIа йола электронни лампаш хIанз тоха программни управлене а йолаш йолча къаьсттача устройствай тIахьожамагIа.

КердагIа йолча оборудованеца кийчъяь механически участкаш, технологически процессаш эргаьха тоаяро йиш хилийтай къахьегама эффективность лакхъе.

Алпроводникаш хьаьча производстве фирмо юкъейиъхьаь автоматизировании управлене система. Цуна новкъосталаа цхьан ритмагIа болх бе йолаеннай эрриге цехаши конвейераши, бизза пайда луш болх бу оборудоване.

Керда хIамаш юкъедиккьачул тIехьагIа дехз дикагIа хинай хьаеш йола изделеш. «Светлана» продукци дика лоархIаш я вай мехка а доазол дехьа а. Объединене арахецача серийни изделей яйс тайпанна пачхьалкхен дикала Знак еннай. Царна юкъе — телев радиой центраштa лаьрхIа яза йола лампаш, геттара кегий шоай тайпара транзистораш.

Пятилетка шерашка юкъера лаьрхIача фирме производства объем лакъъалара темпаш 13 процент я, къахьегама оасарле лакхъялара темпаш — 11 процент.

Кагирхой дукха бе фирме болх беш. Кердача техникаца беча балха чIоагIа безам гIабода кагийча наьхел мехкарийн. Ухх пятилетка шоай квалификаци лакх я яь, шоай гIулакха бокъонца бола мастераш а хинна аIаьттаб 14 эзар къона светлановцаш.

СУРТА ТIА: «Светлана» арахецача низ болча генераторни лампашка зьожаш доаля доккхагIаьола мастер Георгий Васильев.

М. Блохина сурт.
ТАСС фотохроника.

Лаьттан ченаш техкараш

[illegible] «Грознефть» НПУ [illegible] коллективо. Ах шера [illegible] тоалам [illegible] гаш да. План 102,6 процент кхочаш а еш лаьрхIачул соьгIа 662 эзар сома йолча продукцеш реализаци яь. КIезигагIа мах бIабахийтарен план кхочашъярча тIак лаьрхIачул соьгIа хинна пайда 800 эзар сом да. 1 тонн мехкдаьттега дIадахийта доагIар 2 сома 41 кепиг да. Цхьабакъда, мехкдаьтталоша 4 кепиг вIезагагIа дIалохийт. Иштта 4,8 процент лакхъенна къахьегама оасарле.

Ах шера планах лаьрхIачул соьгIа 38,3 эзар тонн мехкдаьттен 19,3 миллион кубически метр газ яккхар ерригача коллектива сийлахьа гIулакх да. Цхьабакъда, цунах кхоачамбеш йоцу мехкдаьттахой. Ухх шера соахкарчул мехкдаьтта 20,1 процентагIа газ шозза соьгIа дукхагIа йоакх, кийча продукци 34,2 процент дукхагIа йоакх.

Эльдаровски майда дукха мехкдаьтта луш йола массехк скважина болх бе дIаяларaи тайп-тайпара геолого-технически мероприятеш чакхъяхараш соацаенна хьадоаккха мехкдаьттен газ ухх тIеххьарча шерашка. Производства чурча торонех дикагIа пайда эбар баьнан долеш дика лакхлуш йоагIа къахьегама оасарле. Ухх шин шера хьалу балхаш дукхагIа хиннадале а йолча болхлой штата ца сага мара тIадийттавац. Масала, соахь ерригача управлене 513 сага хиннадале, ухх шера 314 сег ю.

Уж къахьегама толамаш атта дахкадац. Цудукъа терко е еза болхлой, лархIа беза цар къахьегам. ХIана хьалча шоай йоакло арга хьежжа дикагIа, дукхагIа курга цар дер. Цу гIулакха тетаь дукха мероприятеш кхочашъю управлене.

Халача, чоалханеча хьелашка къа а хьегаш хьалхашка оттадаь декхараш производствени планаш толамо кхочашъю Е. М. Даниленен керте латтача шоллагIча промысла коллективо. Мехкдаьттахой [illegible] хьалхарча декхаршка [illegible] мероприятеш чакхйоак. [illegible] тIехьбаьккха [illegible] хов С. А. Быков керте латта операторaш В. Г. Ширяев, И. И. Долуханов, Гюльбоев Висхь, А. В. Лунина кулгалдеча бригадашта операторaш М. А. Жуковский, П. К. Салов, Я. Джабаев. Цу бригада доладу № 58 болча дукха мехкдаьтта луча уникальни скважинана. Болх бе йоладелча денз 8871,9 эзар тонн «IаьргIа дошув» даьккхад цу скважине.

Дика къахьег [illegible] бригада операторaша а. Даха вIаштIехьбаьккха лелабу цар болх. Цар установке цIена я, доагIача массанахьа цхьа [illegible] производства культура лакха я цига. Бригаде шоаех доккха [illegible] операторaша Г. Я. Сеталова, В. Б. Авилова, И. В. Николаева.

Бегаш ма баьккхача балена хьалоалагIча промысла мастер А. П. Гурьянов керте латтача цхьоалагIча бригада хьахьегам. ДIадахача ах шера планах лаьрхIачул соьгIа 136,5 тонн мехкдаьтта даьккхар цо. Цу бригаде къаьстта дика болх барна шоаш бушийт новкъосташа Калина, Крымовас, кхыбар.

Мехкдаьтта доахарaй бытовой хьалаш тоаяра ухх пятилеткех 140 моттига лаьрхIа бербй беш, шоаьта, дукха хьаьрташ йола хан чубаха цIенош хьалдаь.

ШоллагIлолча ах шера кхочашде дезаш управлене коллектива [illegible] декхараш [illegible] газ [illegible] план кхочашдер АлиЮртох [illegible] тоххамаш кIоарга буруь детт [illegible] контора [illegible] тийша [illegible] дала [illegible] ейташ да. Шиъ [illegible] мехкдаьтта доагарaшкй скважин [illegible] коллектив [illegible]. Нагахь санна хIаъо а контора иштта ло болх бой управлене шоллагIча ах шера мехкдаьттен газ яккхара пачхьалкхен план кхочаш ца яр кхерам болаш я гIулакх.

Цу гIулакха кIоартта уйла е еза конторе кулгалхошна. Контора коллективо планах ала йоагIа скважинаш болх бе дIа ца ялара кIара кийнах 300 тонн мехкдаьтта дIа ца луш лус [illegible].

Газ дикагIа яккхара сепарационни установка хьалъяй. Вознесенско-Грознески газопроводаш дIакхачаргбола цу установка газопровод хьалъяь хьалаш атт. Иштта хьалъеш дытт мехкдаьтте провод а.

ШоллагIча ах шера хьалхашка латта декхараш пятилетки хьалхашка кхочашъяра шиъ берригаш иза тIабахийта къахьега, бала ханехи чурча торонеш дикагIа пайда ийбе лерхI управлене коллективо. Къаьстта терхалде лоаш да капитальни гIишлошъяра, Эльдаровски майда мехкдаьттен газе йоалла мощносташ болх бе ялара гIулакх.

Е. ИВАКИНА,
«Грознефть» НПУ планови отдела начальник.

Наха сий ду

Ножай-Юрта районан Цецаьрой яхача юрта бахача наха «вай Халид» олл цох. Наха дукха веза, даим из варга сатуьйсаш хул. Из кхетадеш а да. Хов юртбоахама къахьегамхошта цуьга гIолла шоашта мехка а доазол дехьара а кердадараш довзаргдолга, газета тIара а журнала тIара во сакъердаме хIамаш дуьцаргдолга.

Цу юрта почтальон ва Арцуев Халид. Журналаш, газеташ, письмаш хан-ханна нахага кIелхачийтарех доладаш лерхIац цо почтальони гIулакх. Шай хенахь ниси хьадахь бокхийча наха. Иштта каст-каста хул Халид ахашка къахьегараш болча наха а. Цига къахьегама дистохаш, «Молнешка» арахеце, хоалнахарча колхозийн совхозийн хьалхалаттарий балха опытах дуьц, деша керда журналаши газеташи яхуь, иштта кхы дI.

Цудукъа Халид воагIа дехча гIадбола къахьегамхой.

А. АЛИЕВ.

«Дошо» кулгаш

Иштта оал Шаьлa бахача наха Эпендиев Iийсах. Районни бытовой комбинате чуйоагIача сахьташ тоадеча мастерске сахьтий мастер ва Iийса.

Бахача наьха бытовой хьашташ кхоачашдеча дакъе Эпендиева болх бу дукха ха я. ХIаьта Шаьларча быткомбинате цо хьахьега а пйс шу гаргга да. Юххьанца радиотелемеханик вар Iийса. Из а ба чоалхане болх, технически знанеш чIоагIа сатеми вu цига болх беча вага.

Шиъ гоалл кхы а лакхъяр луъхьа вах шу хьалха Ростове лаьрхIа йола курсаш а яьха сахьтий мастер хинна цIавера Эпендиев Iийса. Атта дера а наха эша гIулакх доладаь хьатIайнйад из Iийсос. ХIаьта дизза кхоачаш а ду.

Районни центре меттел говахьарча юрташкара а нах боагIа из волча шоай дика сахьташ тоаде. Массане а дика тIулакх а дий дIавохийт цо.

Д. ДАМАДОВ,
хьехархо.

ПАЙДА БАРГБОЛА НАЬКЪАШ ЛЕХ

Дика наькъаьера Грозненски химически комбината коллектив В. И. Ленин вина 100 шу дизара. ДикагIйолча производствени коллективашта юкъейхар из, КПСС ЦК СССР Министрий Совета, ВЦСПС Президиума юбилейни грамота елар цунна.

1968 шера тIайна социалистически декхараш дикка тIеххоачашдир комбината коллективо. Продукци цхьанна дола тайпаш арахецара боарам 5 процентагара 55 процентага кхоачаш лакхбеинаб.

Къахьегама оасарле пятилетка дазь шера 39,8 процент лакхъеннай, кхоадь руьнна йиъ миллион сом соьгIа да.

Фрунзе цIерагIча Московски фабрика ткачиха М. С. Иванникова вIедолалаь гIулакх хьал а лаьца. 1969 шера июнь бетта соцадир комбината болхлоша юбилей балча денешка кхоаьча бедалца болх бе. Из декхар толамца кхоачашдир — полиэтилен пхе дийнахьи спирт шиъ дийнахьи арахецал бедал кхойир.

Къаьстта дика болх бу пятилеткa тIеххьарча шера комбината болхлоша, инженераша, техникаша, гIуллакхерча наха. Товарни продукци тьейре ах шера план 104,7 процент кхоачашъяьй, продукцеш реализаци еш план — 103,2 процент. Къахьегама оасарле план 107,5 процент хилар. 1969 шерацa нийсвина 112,1 процент хул из.

Хьалхарча ах шера планал соьгIа диъ бIаь эзар соми соьгIа пайда баьб.

Шекински эксперимент юкъейоалларца дуьзадена боккха кхетама болх баьй болхлошта юкъе — лекцеш йийшай, беседаш яьй, хьайiалла а къайла а партийни собранеш яьй.

ХIанз эксперимент юкъе йоалаяр баьхан долаш бIаь соьгIа сег балхара мукъавалийтaй, шиъ бIаь соьгIа волча сагo шоай алапена кхы тIа 10-нега 25-нега кхаччалца процент ахча кийду.

Эксперимент юкъе йоалаеш 1970 шера балхах мукъавалийта лерхI 130—160 сег. Цо йиш хулийтарса къахьегама оасарле 1969 шера боарачул нийсвина 9—10 процент лакхъе, хIаьта пятилеткех — 46—47 процент.

ТIа-тIа шерагIа вож коллективашта юкъе социалистически яхь. Ах шера план хаьал хьалха — 21 июне кхоачашъйо полиэтилен доаккхаш цехо, 23 июне — фенол, ацетон, спирт доаккхача цехо, 25 июне — синтетически дубитель доаккхача цехо.

ХIанз а юкъе хьалца латт №№ 135—136, 12 йолча дешей коллективаш. ХIаьта гIодара цехашца юкъе хьалха латт комбината ремонтно-гIишлошъю цехи Центральни лаборатории.

Ударни къахьег ремонтни бригаде болхлоша Ю. В. Болякова, Л. Т. Алабина, № 15 йолча цеха ремонтно-механически группе, электроцехен № 7 йолча цехен электрооборудованега хьажача участкай коллективаша.

Геттара болх дика бу тха ветеранаша слесараша Хижняк Константин Яковлевича, Шевляков Иван Ивановича, аппаратчикаша Парфенов Василий Федоровича, Фролов Василий Федоровича, лаборантка Трушникова Лилия Андреевнас, доккхагIйолча машиниста Порлуцкий Александр Сергеевича, кхыбараша.

Комбината коллективо творчески, инициатива йолаш бу болх. Цо хьалхоаш республика а мехка а моллагIча предприятий хIаздолаьб дика гIулакх, ше а доладу цо дика гIулакхаш.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмоча йоа луш, комбинате оттадаьа процессаш эргаьха тоаяра, производства чурча резервах дикагIа пайда эцара къахьегама оасарле лакхъяра тIадерзадаь 29 гIулакх чакхдаккха. Цар вож I бIаь эзар сом соьгIа пайда лургба.

ХIанз комбината коллективо хьалхашка латта декхараш да:

— Ерригача производствай экономически эффективность лакхъяр.

— Арахеца феноли полиэтилени дикка дикагIа хилийтар;

— полиэтилени феноли дукхагIа даккхар;

— Белал, материалаш, энерги кхоара керда наькъаш лахар.

Цехий коллективаша къосам лоаттабу вуьхьам мемоста дукхагIа кхоэбара, пятилетка тIеххьарча шера план хаьал хьалха кхоачашъяра.

В. СКРЕБНЕВ.
Грозненски химкомбината экономически дешай хьакъера директора заместитель.

КЪАХЬЕГАМО ДАЬККХА СИЙ

1946 шера, балха воагIача хано 15 шу даьнна мара вацар Махьмад. Цхьаккха балха говзал яцар цун, вежарашка йолча Казахстане город Акмолинске вагонаш тоаеча участке балха венача хана. Цу хана цунна хьаьттараш дIадуьлаш моттигаш нийсъелар. Цхьабакъда, халонех кхерваланзар Махьмад. ДIайира из коллективаца. Хоаш ма хиллара, вагонаш тоаеча болх беш вола сег опыти говзали йолаш, дика зем баккха хоаш хила веза. ХIана аьлча болата магистрала тIа гIолла беза мукь дIа-юха кхухьаш бIаьш эзараш километраш никъ бе беза вагонаш дика ремонт яь хила еза.

ХIаьта иштта бараш болаш бар участке. Басар хьекхача заводера арайоагIачарел къовсталургйолаш дика тоайора царех сага моллагIа вагонь кхыир.

15 шера из болх беш хул Махьмад. БIаьш вагонаш тоаяь хургья цо шиъ кулгашца. Ала деза, болх цIена бора. Цаккха висевац из шийна тIадилла гIулакх кхоачаш ца дулаш. Болх безаш хуле, производствай хьай доалачаьрча хIамех санна дог лазе моллагIча балхах кахргьа. ХIаьта Махьмад царех ва.

Экамев Махьмада дог-цIена къахьегара тешал ду Акмолински машиностроительни отделени вагонни участкаи кулгалхоша цунна тийннача дукха Сийлен грамоташ ехчи совгIаташ. Цул соьгIа мехьхера соьгIат деннад цунна. Къахьегама книжка тIа хьежача кхы мел долча йоазон дукхагIа дIайаддаь баркалаш йоаьдогIарта да.

1964 шера Грозне цIавоагIа Махьмад. Цо къахкаш ше дукхагIа эшача балла вода из. Цо ду тайп-тайпара балхаш. Мукь тIаботтар, обрубщик, автоэлектросварщика гIорна болхло волаш хул из. Цу массанахьа болх цIена хьабарца, моллагIа тIадилла гIулакх тешаме чакхдаккхарца ше вуьнийт цо. Бе диц, малчахьа а кхоачашбоацар а толле хIама дец сег бIаргатой тIехаьмна дIо гIоргвац Махьмад.

— Хьанала къахьегамхо ва Махьмад. ДегIаца низ боаллача цо шин сага дер ду сменах. Корта бохабу малар, меларaш, производствени дисциплина телхаераш оагIув оаш хул цох.

Сега мел эша дика оамалаш шийца йолаш ва из, — йоах автомобильни кийча оатхалаш хьежа цеха начальника В. Н. Тесляев. Тха заводе цо болх бу шоллагIа шу мара дец а дикача гIулакхашца массанена а цо дIавовзийта хьинан Махьмад. Дисциплина дика йолаш, хьинар долаш болхло ва Махьмад.

Х. КИЕВ,
Грозненски «Автоспецоборудование» № 2 йолча завода кертера инженер.

СИБАРЕГIАРА КIОРА ГАНЗ

«СибарегIарча Iалами гамаш» оал Красноярски краерча Канско-Ачински кIора бассейнах. Лаьттажа кIаллара Iалаьмате йоккха кIора ганз транссибирски магистрала бIоаххала 600 километр пхоаргIа бIаь километр соьгIен я. Iалаьмате дукха кIор боалл цига — 1200 миллиард тонн. Цу тIа а цигара кIор кIоарга боацаш гучахьарча способагIа йиш йолаш ба.

Караерзде йолаьй Канско-Ачински кIора бассейн. Хьалъяьй йоккха кIора ши разрез — Ирша-Бородински Назаровскии. КIор баккхарга дIабода мах пхеаза лохагIа бе ерригача Союзе боаккхачунга юкъера лаьрхIача бодачул.

КIор баккхара гIулакх дегIадоаладера йола бассейна торонаш боарам боацаш я. Кийчъяьча участкашка вIаштIехьъяха йиш я хIанз мехка шера боаккхача кIорал пхьан ахазан дукхагIа кIор баха йиш хургйола йоккхий разрезаш.

Канско-Ачински кIорах пайда эц СибарегIарча энергосистема электростанцешка. Царна я йоккхагIа йола станци — Назаровски ГРЭС.

Химически промышленноста юкъаьнанца аша продукци хила тарлу уккхазарча кIорах. Г. М. Кржижановский цIерагIча энергетически институтон лаьттагIара доахача доагорий Институтон дахча тохкамаша хьахьекхад кIор термически чакхбахара наькъана ах коксиIун, йоагаю газ хьаь йиш хургйолаш йола йоккхий энерго-технически комбинаташ Красноярски крае хьалъяр пайдана хургхилар.

Канско-Ачински кIорах ах кокс хьаьа йолаьй хIанзале а «Сибэлектросталь» яхача Красноярски заводa опытно-промышленни установке. Толаме пайда эц цунах СибарегIарча Iаьржача металлурги заводашка.

(АПИ).

Декхарех лоархIабу

СССР Лакхехьарча Совета сессена яха йоагIача тайнара кандаьра къахьегама вахте эттача «Сунжанефть» НПУ коллективо дIадахача ах шера план хаьал 5 ди хьалха кхоачашъйир. Процакташца аьтча йийтна продукци реализаци яр 102,6 процентa мехкдаьтта даккхар 103 процентa хул из. ЛаьрхIачул 24 эзар тонн соьгIа «Iаьржа дошув» цхьа миллион соьгIа кубически метр мехкдаьттаца хьайоагIа газ яьккхай.

Уж толамаш доахача дизза дакъа лаьцар цхьоалагIчей шоллагIчей промыслий коллективаша. Масала, Ю. Я. Берен керте латтача коммунистически къахьегама цхьоалагIча промысла коллективо ах шера эдалш хьинал массехк ди хьалха кхочаш а ец лаьрхIачул соьгIа 19 эзар тонн соьгIа мехкдаьттен миллион кубически метр газ яьккхар. Цу промысле къаьстта дика къахьег коммунисташа Павлов Иван Андреевичен Летяков Николай Павловичен кулгалдеча мехкдаьтта доахача бригадаша. Ерригача промысле дика болх барна шоаш вIабовзийтаб цош. Летиковa бригадерча СССР Лакхехьарча Совета депутата Нечаев Бориса, операторaша Круглов Ивана, Никитенко Ивана. Мехкдаьтта доахарийчул хIинна а аттагIа бац лабораторки болх. Вешта аьлча, дукха хе деза из болх бечунна. ХIаьта Холопова Лида цу балхах дика лоархIаю. Гучадаьнна кходчамбоацар дIадаккха сиха оарцагIбоах цо мехкдаьтта довхараш. Иштта дика къахьег сварщикаша новкъосташа Загородникова, Гладкова.

Дика къахьийгад дIадахача ах шера шоллагIча промысле коллективо а. Цо планах лаьрхIачул соьгIа даьккха «Iаьржа дошув» 5 эзар тонн я. Цу промысле массанел оасарегIа къахьегарца белгалъяьккхай коммунист Кадзоев ЙIорахIин керте латта мехкдаьтта доаха бригада. Бригаде меттал ерригача промысле а хьалхалатт операторaш Емельянов Георгий, Бичаов Георгий, Корсов Старлан. Цхьаккха килограмм мехкдера доалор мехьа дейтац цар. МоллагIа хьоазам хиIча сиха оарцагI а баьле тоаду гIалат.

«Сунжанефть» НПУ дукха болх бу къаьлача скважинашка, хIана аьлча цхьайола скважинаш евзаш хул. Цхьабакъда, цу социйташ мехкдаьтта хьаузийтара доккха новкъостал ду тIоаьIалоаттабеча цехо. Цо лакхерчен лоаерчен мелови тIоанашка хий чуухийт. ДукхагIдолча дакъе Карабулакерчен Ачалкхерчен скважинашка ду уж балхаш. Коммунист Карташов Валентин Георгиевич керте латтача цу цеха коллективо тIоанашка хий чухецара производствени заданеш даим толаме кхоачашъю.

Цехо хьокхаме къахьег вокхагIйолча оператора ю Цечоева бригада. Баьчча юбилейна медалаца къахьегараш шe цу яхоеш къахьегарах «За доблестный труд» яха медаль елар цош. Цечоевна. Белгалдаккха деза, Цечоев Вусамбика бригадера бараш беррагаш а гIалагIай хилар. Цар доладу № 1 йола насосни управлене дикагIчарех лоархIаш я. Иштта шиъ декхарех дика лоархIаю вокхагIйола оператор Рудников Петр керте латтача № 2 йолча насосне коллектив а.

Массехк шу хьалха тIоанашка хий чуахийтара болх лерттIа дIабодацар. Хи линеш лелхар е насосеш йохар. ТIакха цхьан юкъа болх соцар. Дукха уьла а яь дагабьннячул тIехьагIа найдана йоацача хи линешта, насосней оборудованена капитальни ремонт яь бригада вIашагIеллар цехе. Цунна кулгалде оттавир балха йоккха опыти лакха говзали йола, болх вIаштIехьбаккха хоаш вола Карченцев Иван Васильевич. Ше болх беча ухх ха шера 300 эзар соьгIа сома мехьа хи линешта, насоснешта капитальни ремонт яь бригада.

Заводе станока тIа къаьстача заказех тайп-тайпара оатхалаш еш сиха шийна хетача тайпара бе йиш йолаш бен мехкдаьттахой болх. Мехкдаьтта доахача, бурувдеттача, тIоанашка хий чуухийтача, ремонт еча, иштта цхьачахьа кхоачашъю операцешн чакхйоаха мероприятеш цаI моллагIчунна новзенна я. Цу дукхьа тIоанашка хий чуухийтарой болх ремонтъерех тийша ба. ТIаккха хоаш ма дий тIоанашкара боарам ца талхийтача мехкдаьтта дукхагIа доаккхилга. Шоай бехка цхьаккха аIама талхийтац ремонтъераша. Къаьстта дика болх бу пхелагIа разряд йолча слесара Цепляков Юре, электросварщика Ахимов Валере. ХIаьта Дорохов Анатолий массадолча балхий говзанч лоархIаш ва. Эшшача дика слесарь, сварщик, плотник ва из.

Ухх шера хоьш дикагIа болх бу скважинашта капитальни ремонт еча цеха коллективо. Цеха болхлоша 16 скважина хинал хьалха тIехдика тоаяь яккхарах мехкдаьттен газ яккхара пачхьалкхен план толаме кхоачашдe торо хилар управлене. Ударно къахьегаш хьабоагIа Х. С. Аушева, Н. С. Вилкова кулгалдеча бригадай болхлой.

ТIадвуташ да мехкдаьттахоша къахьегама оасарле лакхъяра ах шера план 102,1 процент кхоачашъяр. Июль бетта а юххьанцара темпаш лох ца йолийташ къахьег управлене коллективо. Мехкдаьтта дукхагIа даккхара керда резерваш гуча а йоалаш боагIаш бола пайда ийбу, технологи эргаьйоах. Тайп-тайпара рационализаторски предложенеш балха юкъехухь, кхыйола маьхера геолого-технически мероприятеш чакхйоах. Из дерриге баьхьан долаш июль бетта хьалхарчул оасарегIа къахьег. Из хьахьокх хIара денна [illegible] кхоачашъеш хьаро.

С. БЫКОДАРОВ,
«Сунжанефть» НПУ плановни отдела начальник.

«Электроприбор» заводе [illegible] тромонтажни участка дукхаха болхлоша тIеххьаьчнашь [illegible] смени норманаш. Царна юкъе белгалла ба А. Супруненн Ф. Гатиевн. Норма 120 процент кхочаш [illegible].

СУРТА ТIА: (аьрдехьара [illegible]) А. Супруненн Ф. Гатиевн продукци кийчйеш болах.

И. Панова сурт.

КПСС ЦК ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЕШ

ФЕРМАШТА—КОМПЛЕКСНИ МЕХАНИЗАЦИ

Юртбоахама къахьегамхошта кхалдашна латтача керттерча декхарех цаI да хьайбай продукташ дукхагIа яхарх царга дIебоьллаш хьайбаш хохбарх. Цу декхаре Iалашьаме доархIаме гIулакх ду хьайбай фермашта механизаци яр. Из гIулакх де йиш йолаш да вай, хIана аьлча дерригача балхашта механизаци е йиш йолаш я вай дукхачу боахамашкара коровникаш, телятникаш, откормочникаш, птичникаш, кхьераш. Дукха хе йоацаш хиннача КПСС ЦК Пленуме ше доклад еш нов. Л. И. Брежнева белгалдаьккхар хьайбай боахам машенаши оборудованецаи Iалашбара къахьегамхоша хIоагIа хиз тIабохийта бевщ хилар. Хьайбай боахама луш йола техника пхе шера 2-йза совгIа дукхагIа хилийта дерх!. Цу вайга торо хулийтаргья пятилетка чакхйоалача хана хьайбай дукхагIа йолча типови помещенешта комплексни механизаци е а йоалаш кхи тIера оалхазареш леладечел доакъараш кийчдечи тохаш гIа йола технологи юкъейоаллае я.

Цу гIулакхо торо хулийтаргья керда фермаш хьалъяраш нар чу деш долча балхашта механизаци яраш совгIа, хьайбаш леладерашна еша культурно - бытовой гIирсаш хьалде, цар къахьегама оссарле дикка лакхъе, салаIара аьллаш тоаде.

Хьайбаш леладеча из санна йола комплекс хьалъеча ларде ялла деза хьайбай продукци яккхара технологи юкъейоалляр, балха оссарле лакха йолча оборудованеца уж Iалашъяр. Юртбоахама кьашташ Iалашдеча промышленносто Iалашъю вай республика цу тайпарча оборудованеца. Цу гIулакхо йиш хилийтай укх тIехьарча шерашка хьайбаш леладерий къахьегама механизаци яр боарам дикка лакхбе. Ишттa укх шера цхьоалагIа январь тIаккхоанаш вай республика хьайбаш леладеча фермашта укх тайпара механизаци яьй: Хьайбашта доакъар телара балхашта — 81 процент, доахан деттара — 60, лий меладара — 92, хIьата кхо дехарй — 94 процент. ЛохагIа ба механизированни хьисапе деча балхий боарам хьакхий-товарни фермашка: доакъар телара — 17 процент, кхо дихара — 23, лий меладара — 66 процент. Дукха хIама ца эшаш цу боарремагIа механизаци яь я кхо тIара оалхазараш леладу фермаш я.

Хьайбаш леладеча фермашта механизаци яра республика районашта юкъе дикагIа толамаш даьхад Грозненски, Сунженски, Урус-Мартана боахамаша. Цу хьакъехьа тIехьадусача боахамех да Наьсарен, Шаьла, МалгIобике районий боахамаш.

Республика хьайбаш леладеча фермашка уттача хьалаша хьалъоахх хIана а балха дукхача процессашта механизаци яра боарам лоха хилар. Грозненски района Ленинан ЦхьоалагIча цIерагIча колхозий фермашка хьайбал деш дола балхаш хIана механизаци яьза да.

Белгалде доагIа кхьешка доача балхашта механизаци ярах кхоачам боацилга. Цу тайпара къаьсттъаьстача балхашта мара механизаци ца еш хьача къоастаде йиш яц хьайбаш леладерий къахьегама оссарле лакхъяра доаш. Из дош мадоагIара къоастадаре деза дарглоаца гIулакх да фермашта комплексни механизаци яр. Нагахь санна, масала, доакъар телара балхашта механизаци я яь, силос кIоагашкара хьалъяьккхари из транспорта дIатIайоттари балхаш кулгашца деш хилча, из ерригa балха процесс кхоачашъеш бола боллой доакъар телий балхашта механизаци цига доаккъа [illegible] тIа хила йиш яц. Цу тайпара бийца фалаш дукха а [illegible] я.

Республика боахамашка [illegible] ра воча хьала тIа да доахан дуттача механизмех пайда эцаш. Балха тешаме йола доахан детта установкаш а дукхача фермашка. Балха тоадаьа хиларга цхьалха леладаш атта а я уж. Цул совгIа, доахан продуктивность лакхъяь мара лоха лац уж балла юкъе йоаллеяах. Дукхача специалисташта хьа машинашца доахан деттаж хилча, цар продуктивность лоаду аьлча. Цудухьа балха юкъе доаладь рьлай хилац уж механизированни хьисапе доахан деттилга. Цхьа-дола, из пайда да; доалагI-дола, машинашца доахан деттилга цар доахе кхьера кийхьара бальан из я дац. Бахьан да зоотехникашта, кхьча специалисташта доахан детта установкаш дика йовзаш ца хилар, царца бола бе па хер. Цудухьа цар вIаштIехьдаккха тигии механизированни хьисапа доахан деттилга.

Цхьабакъда цар керттера декхар-м да механизаци шерра балла юкъе йоалларе механизаторашта хадданаа а дика а болх бергболе гIулакх вIаштIехьдаккхари. Из ца дича пачхьалкхени доахк де хул: болх а ца беш мукъалунаш укх механизмаш, дакха хилац къахьегама оссарле, хьайбай продукташ яхарга дIадодар дакха хул. Цу тайпара гIулахх ца нийсдаьлийтара де дезар да механизмаш дIаоттаяра царца болх бе наь Iомабяр. Цу хьакъехьа дукха дезаргдадар, нагахьа санна дукхача фермашка хIаоттаьнча механизмашта леттIа доал а деш болх бейтаре. Из бахьан долаш сиха йох механизмаш, цар лертIа болх бу ха лоацу. ТIеюха ханал хьалха списани е эзаш хул маьла еза йоача цу механизмашта. Цу тайпара кхоачамбоацараш нийсдаларе бахьанех цаI ларIа деза фермашка уттача механизмашта гIулакх де хьалифалашта лоха йола механизаторшта уттабар, хIьата хул тIехьагIа а тоаьал лакхъяра царца болх ца бар; механизмашца болх бераша вланш телара система вIаштIехьаккхаьза хилар.

ХIана, фермашка хьайбаш ахканарча лагерашка, лоамаш даьгIенашка леладеча хана боккхача доархIаме да фермашкарча механизмашта консерваци яр. Цу гIулакхо торо хулийтаргья оборудованеш толла ца талкийта. Къаьстта [illegible] гIулакх да ца электрооборудованеш. ХIана цу тайпара [illegible] а фермашка [illegible] ца йоахе, гуран, доахан чуселадеча хана дукха бешаш да дезарда оборудовани тоаяра.

Фермашка деча балхашта механизаци яра уттеча оборудовани [illegible] санна гIулакх [illegible] а йоакхо е езаш а я фермашка дIаузе доакъар доттаду оборудовани. Укх тIеххьарча шерашка Iоаьча самзо хьаьхьох баьцах хьоар даккхараш, хIьата вентиляторашца йол [illegible] фермашта боккха пайда боалаш хилар. Цу тайпара кийчдаьча доакъарца 80—90 процент пайдане веществаш юс. Вай республика боахамашка шортта болаш а цу тайпара техника, хIьата хIара шера дукхагIа хулаш а лаьтт ий.

Деш латт из ерригa техника, оборудовани юбилейни шера хьайбаш леладерашка тIайнйа социалистически декхараш кхоачашдеча новкъостале оттаярах, царех бешо пайда эцарах.

А. САИДОВ,
Нохч - ГIалгIай республика «Сельхозтехника» объединене председателе заместитель.

Хьайбашта—шортта доакъар

Доакъара база йиллар мел доархIам болаш да дика кхета а деш. Гудермесски района къахьегамхоша хьайбашта кхоачамхилла доакъар кийчдеш болх бу. Колхозийн совхозийн шоай доакъара база чIоагIъяра йиш хулийтаргья деррига шура дулх дукхагIа даккха меттел, района хьайбай боахам дIахо интенсивно дегIабоалабе я.

ДIалахача шера «Кавказ», «Октября 40 шу» яхача колхозашка хьайбай продуктивность лакхъяра, продукци дукхагIа яккхара эша керттера торонаш хилар хьайбаш мошеча, гIожача доакъарца, концентраташца Iалашдаь хиларах.

Колхозашен совхозашен хьадда дола гIулакхаш де доладаьд доакъар юйчдара. Из шоаш деш цар йоккха терко ю доакъар дика хилийтара, из хьайбаша Iа доаккхаргдолча тIаозара.

Ялат чуэцача хана района ахархоша дидийтац хьажкIаш доакъара дIас езаш хилар. Планех 2100 гектар дIаа йоагIаьа метта дIайийнай 2200 гектар, кхы дIахо дIаюш а я. Из болх дика бу «Джалка», «Новогрозненский» яхача совхозашка, «Кавказ» яхача колхозе, кхыча боахамашка.

Хьайбашка Iа деккийтара йоаькхо ю тха хьайбаш леладераша. Района боахамаша кийчду 20 эзар тони гIожа доакъари 38163 тони силоси. Доакъар дика кийчду «Джалка», «Новогрозненский» яхача совхозашка, «Кавказ», «Дружба» яхача колхозашка. Цу боахамаша шоашта кхоачаме хилла гIожа доакъар Iалашаьа.

«Дружба» яхача колхоза хьайбаш леладераша йоккхача хилонца Iангара дахкар хьайбаш. Из укх шера а да хилийтара колхоза партийни организаци правлени къаьстта доакъар кийчду бригада вIаштагIъеллар бIаьстехьа я. Дика хьокх кьалкара люцерна. Шой халнакьа йоцъе а ялийта, аргIаш даьд аьлаь. АргIаш деш латт чах.

«Кавказ» яхача колхоза къахьегамхоша чIоагIа социаль Iаш тIехь хIара фуражни Iатта 7 тони хургйолаш силос кийчье. Доакъар кийчдеш мел дола балхаш механически ду колхозе. Цо лоаду доакъарга дIадодар.

Колхозе дукхагIа дIаюа хьажкIаши шекара свеклаш.

Бьаца жуар кийчбеш дола балхаш дике ду «Степной», «Гудермесский» совхозашта.

Доакъар кийчдера бола дика вIаштIехьбаьккхаб «Джалка» совхозе я. ГIожача доакъарца хьайбаш Iалашдаро 400 тони кийчъе еза цу доакъара. ХIана кийчъяьр 300 тони я. ХIаьта кхы тIа е 300 тони кийчъе дерхI цар. ДIаюш а баьцаш люцерен.

Доакъар кийчдера шоттa йоаькхо ю района кхыча боахамашка е. Укх шера кIезига хIама даьлац района доакъара чIоагIа база йиллара. 3000 гектар люцерна дIайийнай, кхаьл да йол хьокхадаьтта а. Дика дукхагIа дIайийнай ийна баьнаш е. Шерара шу массаза доал дукхагIа боакх баьца жуар.

Доакъар кийчдеча социалистически яхь, къахьегам вIаштIехьбаккхара керте отта аьнна декхар оттадаьд партийни организацешта дьалкашка.

КПСС ЦК Июльски Пленуме яьча докладa тIа Л. И. Брежнева аьлнад: —«Хьайбай боахам кийчбара вейна доакъар, доакъар, тIаккха а доакъар эша»...

Гудермеса района колхозийн совхозийн къахьегамхой чIоагIа я ба хьайбай боахам дегIабоалабара мел эшар де. Пятилетка чаккйоалача шера цар тIанйца социалистически декхараш толамца кхоачашдергда.

В. ИСАЕВ,
КПСС Гудермеса района секретарь.

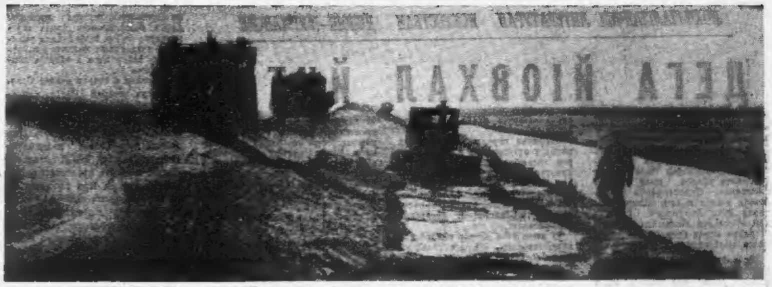

Фецара дарба

СССР оборона Министерства Сочински санаторе салоIаш баршка шоай корта лозабаьлча тебалеткаш малац. Санаторерча парке хоаьлча фитонцидни зоне боллуж. Цига бахачда тIехьагIа корта тайча ца Iеш, дегIа парглатагIа а хет. Фитонцидни зоне тIайоал секвой-адендронаш, пихташ, туяш, можжевельник, розмарин, дукха тайп-тайпара розеш. Фитонцидни тайпай ийзамо ассортимент я субтропически хьуни хьунпарковии боахама Сочински Iилма-тохкама опытни станце оттаьча рекомендацешка лосаьр а. ХIанз Iилмахой меттел салоIарий а дое тешареда, гаьмех доала дарбе дарбан климатически факторий аллха цхьа дакъа хинна ца Iеш, къаьстта шоай доархIам болаш хила а тараш хилара.

ХIанз воаца волча академика Николай Григорьевич Холодни тIа латтача шерашка а тIехьа Сочински курортологи физиотерапи Iилма-тохкама институте болхлой группа цхьана шоай тохкамаш деш ше волаш ьйнад, цхьаболча зезагех-зизаех хьа а кьостам феца дIаярш йолча веществой цхьан дакъо кхоачашъен сенна ветара хиламе вредйоца «фецарча дарбан функцеш». ДIахо дьеча тохкамаца гучадаьккхад, роза бессарча ерриган а хIана яч аьнна йолча гаьнаш, къаьстта а хьуноагIарча хьмадерсон лавровишнен фитонцидаш Iалеьмате дукха ара укийташ хилар. Цхьабокъда, цхьаькха эа яц цу лыкъехьа можжевельникаца нийсаурейолаш: Цун цхьан гектаро денненн баьсанчен арахеца тарлу фитонцидий 30 килограмм — боккхача города территоре тIа лазар хьоадеш мел йола микробаш доаrра кхоачамбалла.

Эггара хьалхара терапевтически фитонцидни зонаш хIанзле а хьаьлай Кавказен Крымен Iаьржача форда биcтаерча санаторешкен пансионатэшкен.

Юрий ЗЕНЮК,
АПН корреспондент.

СОВХОЗНИ ГОРОДОК

Тайп - тайпарча маркех дола чуьрагIараш лоаттаду «Капланбек» яхача Чимкентски областерча совхозо Приз шимья целеникаштен Карагандерча шахтераштен, Актюбински химикашта а Каспе тIарча рыбакашта а. 18 медаль (церех 13 доши) яьккхай «Капланбека» марковгIа доача чIхьагIарашa дунен хьакьашта юкьерча выставкашка.

Шой доходех дакхагIдола декъа капитальни гIирсашка — керда предприятеш, дика тоаенна, гаьнаштен эвнаштен юкъе хьулаенна йоалла совхозни городок хьалъярга дIаухейт коллективо. Совхе, масала, совхоза къахьегамхошка кхьллад башха-дика тхьо цIа, кхоала вIаштIаоьаь юкъера школа, берий яслеш. Болх бе иолаенний сом чолоттабу ши эзар совгIа тони чухоша холодильник классически технологегIа мадера кийчду цех — солари.

Укх шерарча кердача гIирсий счет хьайийллай болхлой Дворецо. МолагIча йоккхача города улица тIа хала гаж йолаш я из совхоза культурни центр. Боккъала цIеног говзен агача цул 600 моттиг йолеш зрительни зал, читальни а тIехьа библиотека, заседаний зал, балетни студи, музыкальни школа а, кружокий балха лаарха цIенош да. Совхозо дIахийцача ахчах хьалъе йоланай магистральни газопровод, цунах дIахоттареда «Капланбека» деррига чуIе цIаношка производствени гIирсаша.

Ростислав КОВЯТКОВСКИЙ.
(АПН).

БЕЛОРУССКИ ССР. Белорусски Полесьера мелиоративни гIирс Ерфигсоновн ударни комсомольски гIишло а лаьтта хьаькхайкабаьй. ГIишлой - монтажни управленей дIа-юха укхча механизированни колонни хьаь тхийта коллектив а Ленински, Брестски, Гомельски областий уашлаш йолча лаьтташка болх бош. Шу чакхдалаьехь 50 эзар гектар лаьтта да дар доккьаде дезар.

«Главполесьеводстрой» мелиораторий социалистически яхе хьалхарча моттигех цаI дIалоац Луникецки управлене коллективо. ЙоккхагIйолча объектех цхьаннакьа — Хвосецки — 4750 гектар лаьттах йиь эзар гектар хIаьвле а эксплуатаце дIаелпай. БIаь совгIа гидрогIирс хьаабаьб укхаза, 200 километр лаьтташ доккьаде каьлга дахьккхад, 78 километр кхьяган дехкад. Укх шера оахама жьоьдоалалерга кхи а 300 гектар гарта лаьтташ. ХIанзалце ушал лаьттача моттигаш хIанз баркат тоаш лаьтташ хургда.

СУРТА ТIА: Прицеп йиа хьайдIахъоастахара хьаьйотташ лаьтта дамба.

Н. Зинтровича сурт.
ТАСС фотохроника.

ЛЕРТТIА ТЕРКАЛДЕ ЮРТАШКАРЧА КЪАХЬЕГАМХОЙ БЫТОВОЙ ХЬАШТАШ

Советски наьха вахар тоадара йоакхо еза хьалхагIа а хIанз а партен правительствао теркама юкъеоттиге лаьттад.

Хоаш ма дарра, КПСС XXIII-ча съезд декхар оттадаьд бахача наха деш дола бытовой гIулакхаш оалангара деиз тоаде, быта службаш хьакъ боахама донкха механизированни даьха де аьнна.

Укх тIеххьарча шерашка кIезига болх баьбац вай республике а бахача наха, цу дакъе юрташка бахараште а, деш дола бытовой гIулакхаш тоадара.

Ачхой-Мартана, Наурски, Сунженски, Урус-Мартана, Шаьла районашка бытовой гIулакхаш ду кердa комбинаташ ехкай, уж тайпа комбинаташ хьалъеш латт Ведана, Ножай-Юрта, Шелковской, кхыча районашка.

Юрта бахача наха деш дола гIулакхаш укх 10 шера бархIазза совгIа дукхагIа хиннад. Алкха 1970 шера хьалхарча 5 бетта бахача наха деш дола гIулакхаш соахна цу хана даьрашца нийсдича 17 процент дукхагIа хиннад, цу дакъе юрташка бахача наха даьраш 27 процент. Цу дерригача гIулакхех 70 процент гаргга дараш бытовой гIулакхаш дара Министерствана доагIача даькьа ялоач.

Цхьабакъда, республика бIарча хьайцача юрта бахача наха деш дола бытовой гIулакхаш хIанз а лаьрда тIехьадус цу дакъе дIадезарели декхарели. Аьнча кхоачам ба, юрта бахача наха хIара сага сих лоархIаш республика бIарча хьайцача 1969 шера 3 сомех 11 капиген мьаьа мара ца дар, вешта аьлча РСФСР бIарчa хьайцача 2,5 - зза кIезигагIа даь хилар.

Цхьанна а тайпара машар хила йиш яц юрташкарча дукхача комбинаташа шоашта оттаь бытовой гIулакхаш дара планаш кхоачаш ца ярца, бахача наха массеха тайпара мара гIулакх деш ца хиларца. Юрта бахача наха деча бытовой гIулакхашта къаьстта чIоагIа Iотараш дe цхьайолча районашка бытовой гIулакхаш ду мастерскеш райцентрашка мара ца хилар.

1967 шера сентябре арабаьнача КПСС Центральни Комитетен СССР Министрий Советен «Бахача наха бытовой гIулакхаш делга дIахо дегIадоаладара де дезарий хьакъехьарча» социано декхар тIадожадаьд юрташка бахача наха бытовой гIулакхаш делга сихагIа дегIадоаладергдола гIулакх чакхдоаккхилга, йоккхийча юрташка 1969 шера бытовой гIулакхаш ду комбинаташи павильонаш, хIьата колхозашкен совхозашкен — быта цIенош е комплексни приемни пункташ яхка. Цхьабакъда, дукхагIа йолча йоккхийча вах бахача пункташка а хIьата ишта республика колхозашка а совхозашка а уж лоархIаме эвеньаш йоацаш я.

Цу юрташка бахача наха белгаларча графикагIа къаьстта вIашагIъеккхача дIа-юха лелача мастеремешe гIулакх дой я, цхьайолча юрташка бахача наьха, масала, яха, баряья тоадайта дезаш хилча итташ километраш гаьна наха везаш хул.

Болх во бу бытовой гIулакхаш деча Ачхой - Мартана, Наьсарен, Урус-Мартана районашкарча комбинаташа. Кхоачашъеш а ца еш а цар бытовой гIулакхаш дара планаш, геттара мела дел мастерскеш, приемни пункташ, ательеш яккара балхаш.

Дукхa бытовой гIулакхаш бахача нахага дIа ца кхоачаш дус кхыча министерствайн ведомствайн дукхача предприятешен организацешен шоашта оттаь бытовой гIулакхаш дара планаш кхоачаш цар яр бахьан долаш а.

1970 шера хьалхарча цхе бетта бахача наха бытовой гIулакхаш дара планаш кхоачашъаьнц юрти боахама Министерства, «Чечнигазстрой», «Скотопром» тресташа, «Грознефть» объединене, Грозненски кога гIирсий фабрика, кхычар.

Производствени помещенеш цатоъара, бытовой предприятеш материально - техническа базе мела хилара керттера бахьан да республике укх массеха шера вIаштa бытовой гIулакхаш ду предприятеш хьалъяра хьахийнача ахчах бизза пайда ца эцар, керда хьалъаь бытовой гIулакхаш ду объекташ шоай хаинахь болх бе ца йолалийтар. Масала, бахача наха бытовой гIулакхаш дара Министерства 1968 шера хьахийнача 986 эзар сомах пайда эйцар 268 эзар сом мара дацар, 1969 шера 1265 эзар сомий 572 эзар сом, вешта аьлча 45 процент совгIа.

ГIулакх ишттад аьлча, дукхаха гIишлошъеча организацеш — подрядчикаша кхоачашъеш гIишлой-монтажни балхий планаш. Масала, Нохч - ГIалгIай гIишлошъеча управлене организацешa 1969 шера кхоачаш ца деш дисад 200 эзар совгIа соми мьаьа балхаш, ремстройтресто — 80 эзар совгIа соми мьаьа, хIьата «Чечингмежколхозстрой» объединене — 70 эзар совгIа соми мьаьа, и. кх. дI.

Бытовой гIулакхаш ду комбинаташ хьалъяра балаш 1970 шера а ремстройтресто «Чечингмежколхозстрой» объединене геттара мела ду Ведана, Надтеречни, Советски, Шелковской районашка.

1968 шера эксплуатаце дIаяла езаш хинна Урус-Мартанен Шаьлен райбыткомбинаташ 1969 шу чакхдоалаш мара дIаенниц. ХIьата «Чечингмежколхозстрой» объедикени 1968 шера деча болх бе йолаланайта езаш Шелковской быткомбинат хьалъяь яккха ца могаш хьувт 1967 шера дена.

Шелковской района «Шелковской» жа леладеча совхозерча 15 боалхочо кулгаш а яздаь яйта жалоба улл сона хьалханка. Цу жалоба чулоацам укх тайпара ба: «совхозе 2000 саг вах, бытовой точкаш хьаелаш цига, хIанз-хIанз елларгья яхаш даим дувцаш хьабар дале а. Райцентрера 100 километр гаьна дах тхо. ХIамаш тега мастерской, парикмахерски яц. Райбыткомбинато виездной бригада наг-нагахьа мара хилац укхаза, график телаю».

Цу жалоба хьакъехьа ше еннача объяснене тIа райбыткомбината директора нов. Х. А. Астемирова, райбыткомбината аь критика бакъ я еш, цу цхьан хиннa яду, совхоза кулгалхоша боаллой быта йоакхо яц, хIьата графикагIа совхозе вахача фотографа, сапожника, парикмахера ариюкхье бе безаш хул болх, яьаш.

Совхоза кулгалхоша яз бакъ ца де гарлу, помещени еннай шоаш аьнна. Бакъда ялар. Цхьабакъда, фу помещени я еннар? Центральни усадьбан юстара латта тишьенна здани, тоаьаза а, чуйнаьа электропроводка яц, юзаш цIа яц (парикмахер къьметтел хий мелдe а йиш йолаш вац цу чу), ньышие а дораш, корашта теха решеткаш яц. Хьанна а сенна а еза цу тайпара помещени?

Ала дезаш да, Шелковской районерча бытовой гIулакхаш деча комбинато ше а районе бахача наха эша бытовой гIулакхаш тоадара хIанз а шийга дулургдар дац ца хилар. ХIьата а цхьан комбинатаги дулургдац деррига а.

Юрташка бытовой гIулакхаш тоадара дикка аьнния хулургйолаш е езаш а юрта районий территорешкара кхыча министерствайн ведомствайн промышленни предприятеш. Шоай чотах хьаййиш я царга шоай коллективашта эша гIулакхаш дергдолаш йола ательеш, мастерскеш, приемни пункташ.

ЛоархIам хIана а байнабаш В. И. Ленина актуальни указание: «Дукха а дукхагIа болча бахача наьха — ахархошка болча наьха - быт тоаярах дола дош нийна оаланлтара дош да».

Вай колхозашен совхозашен кIезига ахча дIахийтац керда тракторaш, комбайнаш, автомашинаш ийрга, доахан чудоаккхалу отараш, ялаташ чулоттадч отараш, ремонтни мастерскеш хьалъярга. Цхьабакъда, кходе дезаш из колхозхой, совхозий болхлой быти культуреи тоаяра а. ХIьата из аьнна сихха юхa метта а отт. Из бахьан долаш наьха дегаш уреттe хул, къахьегама хьинар айлу, гIулакххашца творчески икъ лелаьбу.

Бытовой гIулакхаш деча районни комбинатйи районашкарча боахамий кулгалхоша шоайна айкха корта бола бувзамаш леладергдолча, юртарча къахьегамхошта гIулакх дикагIа дара вIашцi дага а йоалаш, гIулакх дертдолча тайпара вIаштIехьбаккха леладе безаш ба болх.

Д. ГЕРОЕВ,
КПСС Нохч - ГIалгIай обкома инструктор.

Кхача чаме хилийтара

«Общественни кхачаи гIулакх дIахо а тоадерах» боа. СССР Министрий Советен ВЦСПС-ен соцаш, «Грознефтехимзаводы» объединеней предприятешка кхоачашбара хьакъехьа ОРС-а объединене кулгалхоша яьча отчета лакийгIар селхен мехкдьттий химически промышленноста болхлой профсоюза обкома президиумо.

Мехкдаьтта чакхдоахарашта кхача кийчбеш 10 столови, 12 буфет я. Каст-каста чакхйоах цига кхаче дикагIа кийчбу повараш белгалбоаха конкурсаш, кулинарни изделеш йоккара выставкаш. ДикагIболча повараштa е бIарча коллективашта качествени талонаш тел. Кхача ханнахьел чам болаш кийчбара хIара столове, буфете мел эша оборудовани йолаш я.

Цунца цхьана орс-а объединене бакха юкъера кхоачимбоацараш а белгалдаьхар обкома президиумо. Масала, №№ 10, 18 йолча столовешка къаьстта бийсай болх беча болхошта кийчбу кхача чам боацаш хул. КIезига терко ю цу столовей кулгалхоша шоай болх дерттIа вIаштIехьбаккхара.

Общественни кхача кийчбеча нийслу кхоачамбоацараш дIадехара тIаберзабаь соцам, тIайнйар обкома президиумо.

С. ЧУХАРЕНКО.

КОЛХОЗА ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРАШ

Лакха социалистически декхараш тIайнйад укх шера МалгIабика района «Кавказ» колхоза хьайбаш леладераша. План 9 эзар тони йолча пачхьалкхенга 11500 тони шура йоахе дош денна цар. Цу тайппара дукха шура хIинзалца хIаккха ехкаи боахамо пачхьалкхента. Ер шу доаладеш хиннача собране тIайнйа декхараш тохаш хьайбаш леладераша специалисташ белгалдаьккхар хьайбай продукци лакхъяра бокхаме пайда ца эзаш дукха резерваш йолга. ХIара царех бизза пайда ийцача тIайнйа декхараш кийчне кхоачашдергдолга. Цул совгIа доахангара йоаккхa шура лакхъяра укх шерара Iалаша хьалаша дика дар. Соаьк хьаддхе боккха терком тIабахийтар боахаме хьайбашта тоъал доакъар хилийтара. Из дерригa а фермашта юхке хьатIазалар. ХIаьта бизза пайда эцар доакъар кийчдеча цехах а. ХIара денна 25 тони гаргга искусствени барда кийчбу. Цудухьа Iаь заналахь а хIара Iаттагара 7—9 килограмм шура йоаккхар доаркаша. ДIадахача шера цу хана йоаккхаш хилла шура 4—5 килограмм мара яцар.

Йоаккха шура лакхъяра лоархIаме хилар доахана Iула юкъера къаденна, кIезига шура лураш дIа а доахаш, къона дикача фух дареш юкъедоалаяро а.

Коллектива барт чIоагIбарца шерра доаржадир ферме пайдане опыт дIа-юха эцар. Йоккха опыт йолчар къовначарна, шоай опыт дIайовзийтар, эшшача новкъостал дора.

ТIайнйа декхараш кхоачашдара социалистически яхь яьржай фермей коллективашта доаркашта юкъе. ХIаьта ах шера планах 480 тони йоахка езача пачхьалкхенга 631 тони шура а ехка хIанз август бетта чотах къахьегаш ба колхоза хьайбаш леладераш.

Социалистически яхье хьалхарча моттиге № 3 йолча ферма къахьегамхой ба хIанз. ХIинзле планал совгIа пачхьалкхенга 380 центнер шура еккай цар. ХIаьта ах шера планах хIара Iаттагара 1000 килограмм яккха езаш хиннача 1367 килограмм шура яьккхай доаркаша. Ферма дикагIа бола доаркаш доахангара шура яккхара бархI бетта плап кхоачашъяь баьнаб. ХIаьта хапал дукхда хьалха шера план кхоачашъяра низ кхо ца беш къахьегаш а ба чIанз.

Къаьстта лакха толамаш доал доаркаша Цечоева Рукъета, Исаева Узулдата, Бекетова Антонина, Хедизова Гумсет, Соседская Надежда, кхыбараш. Доахангара шура яккхара шерара план йовбре кхоачашъе декхар тIайнйад цар.

ЦхьоалагIча шурий товарни ферма дукха хе яьккхар хьайбай продукци яккхара план кхоачаш ца еш. ХIаьта цу ферма керте къона зоотехник Томов Махьмад оттавала деиз фермера гIулакхаш дикагIча оагIорахьа эргадоалаш латт. Ялх бетта плана совгIа хIара Iаттагара юкъера лоархIача 290 килограмм шура яьккхай ферма доаркаша. ХIаьта Яитербаева Анисатаси Глушанкова Тамараса хIора Iаттагара юкъера лоархIача хIанзле 1400—1500 килограмм шура яьккхай.

Хьалха хиннача а лакхагIа айяь боахама хьайбаш леладераша КПСС ЦК июльски Пленум чакхъяьннача тIехьагIа балха тепмаш. ХIара дийнахь 4300—4400 килограмм шура дIалу цар пачхьалкхенна. ДIадахача шера укх хана луш хинначунца нийсйича 100 килограмм дукхагIа я из.

Гуйре тIехьяхача хана е мошa доакъар хургдолаш, ялат чуйнача кхашка доакъар хургдолаш, шоалагIа хьажкIаш, кхыйола культураш дIаюш ба боахама механизатораш.

Б. ЧЕРГИЗОВ,
МалгIабика района юрта боахама управлене керттера зоотехник.

«БЕЛАЗ» — дерригача дунен тIа шерра йовзаш йола марка.

Белорусски автомобильни заводa грузовикаша болх бу гIишлошъеча, рудникашка, кIора карьерашка. 27 а 40 а тони мукъ кхуха «БЕЛАЗ-аш» дукха яраенна йолаенна предприяти. Цхьабакъда, конструктораша хIанзле хьадагалаьцай 75 а 120 а тони мукъ бахьа низ бола машинаш. ХIаьта тайп-тайпара тохкамаш деш латт царна.

Дунен халкъашта юкъерча дукхача выставкашкен ярмаркашкен «БЕЛАЗ» яхача автомобилаша даим боаха толам — турпал машинаш эггара дикагIа дархIар.

«БЕЛАЗ» хьаеш йола завод Минскена гаьна йоаццаш уллача, республикерча къонача городе Жодино я. Укхаза бах автомобильни гиганташ хьаккхелараши хьальраши.

СУРТА ТIА: «БЕЛАЗ-549В» яха 120 тони мукъ бахьа низ кхоачаш йола газотурбинни двигатель йоалла машина завода цехе.

В. КУНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДЕГА ЙІОВХАЛ ЙИТА

[illegible] июле арадаьлчу, «Полярная правда» яхача газета юха а біарчча оагІув хетаьйй Нохч-ГІалгІайчера баьхкича хьаьшита. Вай искусствин мастерий [illegible] таша Мурманскерча кхаа ден чу йоссаьхча уйлаех дуьц цу тІа Евлигиас. Судоверферча болх-лошца эгтара хьалха вІашагІкхе-тарах дуьц Аврутскаас. Кхаате хай Мамакаев Мохьмада, Музаев Нурдина керда стихаш, вай творчески коллективай сурташ.

Цу дийнахь писателаниц композиторашл «Профессор Баранов» яхача кема тІа бахар. Из я чкъаьрий доахача флота фордан тІа лела база, — массе тайпара дукх-кха чкъаьран продукташ араха-лаш йола кІай фабрика. Африка мехкашка 105 де а даьккхэ хІьтта мара юхаккачаза дар кема. Цу тІа яр 4,5 эзар тонна чкъаьрий. Кино - столови помещенега хье-жачул тІехьагІа кема экипажаца вІашагІкхийтар вай писателаши композитораши.

«Севрыбхолодфлота» морякий цІерагІа тхона чІоагІа баркал аьлар капитана — кема директора Н. К. Рузова. Цо тха коллективане елар Сийлен грамота, памятни совгІат — цаггахьа мара ца шей-
случа «Пиргус» яхача чкъаьраш корта.

Сарракьа городе Североморске концерт оттадир тха иллеш халха-рен ансамбло. Кирова цІерагІча культура ЦІагІа дІадо болх беш яр. РСФСР халкъа артиста Эсамбаев Махьмуда ансамбль. [illegible] студера хьаьхайкайо-[illegible] Нохч - ГІалгІайчен писателий выступленеш.

17 июле дезза эк дар писателийи композиторийн, Краснознаменни Къилбаседехьарча флота морякаш вІашагІкхетарал хилар. Флота командующе массача кате-ра тІа а хайна яхар группа Полярний яхача городе. Баренцева фор-дага, тІеца кемаш даттача цхьан моттиге кхоачабир цо хьаьший. ЦІакхха ца соцаш океана тІа гІолла лелаш ах шу даьккхачул тІехьагІа ший моттиге хІаьта юхакдаьчача хи кІал гІолла лела-ча лодка тІа бахар хилар хьаьший.

Уж хьежар лодка гІирсага, цер-на дайзар пун экипажа вахар. ТІехьагІо, бухте дІачудаха «мукъа» баьнначул тІехьагІа катер Полярний городе гавани ихаь-чар. Цигга, матросски клубе, вІа-шагІкхетар хилар дуккхача ке-мий личии составаца. Къонача тІемахоша чІоагІа уйла тІаихий-
те ладугІар Нохч - ГІалгІайчен писателий стихашкеи [illegible] композиторий эшарашка а [illegible] ка а. ВІашагІкхетар [illegible] чул тІехьагІа город Полярнерча матросий цІерагІа дыьшанда доккха баркал аьлар город Грознерча цар мехкалочо, уккхаза гаь-нарча къилбаседене эскаре гІу-лакх деш волча Железнев Игора.

Сайрийна 6 сахьт даьлча город Североморска адмиральски при-чале юхахдаьлар Нохч-ГІалгІай-чен делегацеца [illegible] тІаболла катер.

Укказа арадувлачча Краснозна-менни Къилбаседен флота «На страже Заполярья» яхача газета ший дешарашка шерра хоам баь-бар Кольски ах гІайрен тІарча Нохч - ГІалгІайчен литературайн искусствин деноех «Дагахь лат-таргдола вІашагІкхетар», «Бовза шоашта лоамарой».

ВІашагІкхетале хьалхагІа цу вай мехка эгтара къонагІа йолчеи башка - дикачеи городех цхьан-нета хьежа чакхбаьлар Нохч-ГІалгІайчен писателаши композито-раши. Цуд белгаларІа йолча моттиганиа хьежар уж вайца-гарчерна [illegible] [illegible] йоаца гаьнаш цу даькъе сийтта хеташ до-
ла берехаш а, геттара доха ди-дарна белгалйоалаш йолча зеле-на парке хилар. Цхьабакъда укки-[illegible] широташка диллача кхьмет-[illegible] из тайпа парк а чІоагІа док-[illegible] хІама да.

Сайрийна 8 сахьт даьлча Севе-роморски эскарий ЦІагІа гарни-[illegible] [illegible] [illegible] вІашагІкхийтар вай писателаши композитораши. ВІашагІкхетар дІолаца доаш оалаш хьадийллар Нохч - ГІалгІай АССР писателий Союза правлене председателя Ах-матова Раисас. Цул тІехьагІа за-ле гулбеннарашна чІоагІа безаме тІаийдар вай литераторийи арти-стийи выступленеш. ВІашагІ-кхийттача аштта къамаьл дир вай мехкалочо Наурски района Николаевски станицерча, хІана дукха шерашл хьалхагІа дехк уккхаза къилбаседен флото гІулакх деш волча Матвеев Владимира.

Юххера а вІашагІкхийтар вай филармоне солисташ Земцов Виктора, музыкеи тексти цигга-та ІоІа д даь, къоалагІча ранга ка-питана Калинин Георге аккомпо-немент а еш, даьккхар В. Матве-ева дешаш тІара Североморски иллеи халхарен ансамбла хормей-стера Б. Толоцкова иллеиь «Запо-лярни сайренаш» яха иллеш.

Городерча морякаша дег тІара моаршал хьиттар Нохч - ГІал-гІайчен вокалашка. Деза совгІа-таши адресаш делар царна.

Мехкахоех бІарг тоха а царгі моаршал хатта а баьккар тайп-
тайпарча [illegible] матросаш Шаьла района Энгель - Юртара Умаев Маьхьмад, Урус - Мартане-ра Умаров Саид - Махьмади мат-рос Кихар[illegible], [illegible] района Ч[illegible] статья ста[illegible] хьмбараш.

Цу сарахьа вай халха[illegible] ансамбль бокхача толам[illegible] дІаьхка а хьекдар [illegible] програм-на город Мурманскерча эскарий ЦІагІа.

18 июле ІуйранІа Нохч - ГІал-гІайчен литературан искусстван деношка дакъа лоацараша городе гІолла экскурси йир, моттигерча краеведение музее бахар. Сарра-хьа город Североморскерча эска-рий ЦІагІа бокхача толамца кон-церт оттадир вай иллеи халхарен ансамбло. ЧІоагІа безаме къа-етар зрителаш артисташна.

Цу дийнахь библиотеке хиннача сайренех лаьца отчет кепа техаьр «Полярная правда» яхача газета. Цу тІа библиографа Л. Торохинас йоах: «Нохч - ГІалгІайчен лите-раторашца вІашагІкхетар нагахьа ха нийслучча тайпара безамен дег тІарех дар. Тхона дика хет, цу къонахчал доахча кошкаски дакъа шикалаш, вахарах йиза йола цул сийрда творчество тхоаша ла-яа». Вай поэзена литературни оагІув хетайир «Комсомолец За-полярья» яхача газета.

Укх деношка телевиденеи ради-он передачашка ек вай писате-лийи композиторийн назма. Вай республикерча маьла вахараха Іа-дамаин дуццаш йола кинокарти-наш хьуакх.

19 июль Мурманске оала доак-
[illegible] «Полярная правда» юха арадаь-лар Нохч - ГІалгІайченна хетаьча литературни оагІона. Цу тІа кепа-[illegible] [illegible] Раисай, Мамак[illegible] [illegible] Муз[illegible] [illegible] [illegible] юмористически дувцар. Вазоркин Идриса творческ[illegible] лаб[illegible] [illegible] Л. [illegible] книжка [illegible] К. [illegible] поэт, прозаик, драматург [illegible] Чахкиев Саіидах язъяь статья.

ТІеххьарга а, мурманчании Іайн-ха юшача хана саррахьа С. М. Кирова цІерагІча культура Дво-реце концерт оттадир иллеи хал-харен ансамбла артисташеи фила-рамоне артисташеи. Бокхача то-ламца чакхдаьлар из концерт.

Нохч - ГІалгІайчен литературан искусстван деношка дакъа лоаца-рашка дег тІара моаршал телар зрителаша а город Мурманскан вуннахоша а.

ЧІоагІа, дІаьхда, чІоарам деттар зале вай творчески коллек-тивашта союзаштеи, хІаьта иштта дукхача къаьст - къаьстача хакъа лоацарашта а КПСС Мур-мански обкома, облисполкома, ВЛКСМ областной комитета Сий-леи грамоташ телача хана.

Кхоана 20-гІа июль да ахаш тхоаша вай республика творче-ски коллективаша Іадика йийцар хьаша - да везаш тІаэпаш йолча Мурманскана. Цигара къина Ле-нинграде яхар уж 21-ча июле дена РСФСР-ера шоай литературан искусствин денош дІахо даьнь.

ВАЗОРКИН Идрис.
(телефонаца).

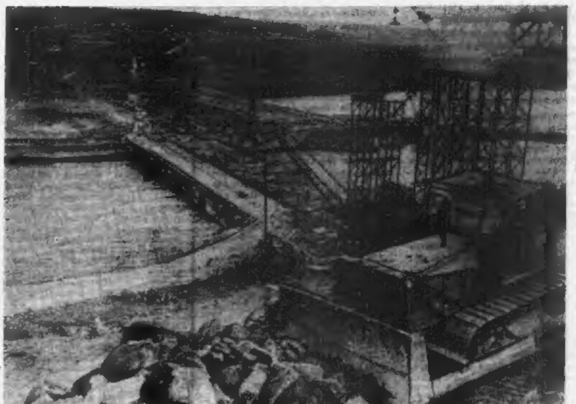

ИРКУТСКИ ОБЛАСТЬ. Хийцна хьалхьеш латт Усть-Илимски ГЭС. Плотинеи станце зданеца кІал-харча ларлам фундамент чуйотта-ра кийчо еш я, вІашагІйоллаш латт йоккха бетонировании эста-када, болх бе йоллалйита кийчо-еш я шоллагІа, иза болашагІа йо-ла, бетонии завод. Из болх бе йолаеннячул тІехьагІа кхы а ше-рагІа даржаргда энергетически гигант хьалхачара балхаш.

СУРТА ТІА: Толети чкъера хьахьежача бІаргагуш йола Усть-Илимски ГЭС-а гІишло. Ахтехьа — хьалхеш латтц йоккха бетоноводина эстакада.

М. [illegible] сурт.
ТАСС фотохроника.

ДИКА КЪА А ХЬЕГ, СА А ЛОІ

Таьнаш чусоттаеш чІоагІа ле-тача сомий йоккхача беша улл «Сатурн» яха къахьегама — воен-низированная лагерь. Кхо біеь гектар совгІа хулача беша боа-лаш вай республике тІабоала цхьаккха а сом бац: боалаш, Іа-жаш, кхораш... Из вай республи-ке эгтаре йІаьхехьарех йолча Сун-женски района Троицкая стани-церча XIX партсъезда цІерагІча колхоза беш я.

1968 шера деза цу беша я го-род Грозне Ленински района «Са-турн» яха лагерь. Цу лагера кул-талдеш ва берашца йІаьхача ха-на болх баь вола, берий оамалаш дика йовза отставкера майор Мя-соедов Иван Николаевич.

Берашта къахьегама, коммуни-стически, тІема — патриотически кхетам дика баларах соахк «Са-турн» яхача лагера ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкома, КПСС гор. Грозне Ленински райкома сийлен грамоташ елар.

Укх шера кхы а дикагІа да лагера гІуллакхаш. Материально кхы а чІоагІъеннай из, кхетам дикагІа лу.

Колхозо шоаш дезаш дика тІе-йцар лоархІаш а диц ца долий-таш а да бераш.

ХІана, таькаш тІара сом, баь-цадаарш хьедаьнниче а уж чуэ-ца дуккха пах эшача я хана, цар доккха новкъостал ду колхозхоша-та шоай ханнахьеи ца йойташ уж чуэцара.

Ханнахьа чуйина баьлар техача тІал дуккагІа лета хиена боалаш, чуэцаш датт тІамгІаш, ххача бо-хабеннаб Іажаш, кхораш, хьачаш.

Лагера пхе взводех цхьаккха а ма 120 процентал тІех дийнахьар-че балха норма кхоачаш ца еш. ХІаьта Шелкоплясов, Лукин, Ка-заков воспитателаш болча взвода-ша норма 160 процент а кхы тІех а кхоачашъю. Лагерь біарчча цьнийцача, дийнахьара балха ле-дама 140 процент кхоачашъю.

ЧІоагІа раьза ба колхозхой шоай «хьаьшашта». Уж болча кест-кеста боагІа колхози специа-листаш, къахьегама ветераниш, колхоза председатель Шумилов. Цар къонача тІехьеннe къахьега-ма кхетам лу. ДІадовзийт мел ха-на къахьегаш хьахиннай сомий йоккхий бешамаш, кишта йІаьхий хиинай колхоз, цул истори. Горо-дера даьхкача бераllка дІахойт шоаш юа маьхх, деьтта, шура, сомаш, баьцадлараш кишта къахьегаш хьахул, Іомабу рузкъаи кхом бе, хьуркат дс, безам бо-кийт юрта боахамах.

Бешамашта гІулакх деча кол-хозхой бригадира Червинская Бер-та Евгеньевнаси участница Поно-марева Евгения Ильиничноси болх дикагІа бу лургболаш кийч-
йай инструмент лоаттаю сатур-новцашта, хьех болх кишта бе [illegible].

Иштта вІашц лоархІаш, безаш, барт тайна бах сатурновцаши колхозхойи.

КІирана цхе дийнахь хІара де-на дих сахьата колхозе болх баь-чул тІехьагІа, дукха мукъа ха хул лагерерча берий. Амма царна пайдане доацаш цхьа сахьат довц цу ханах.

Лагере болх беш я тайп-тайпара спортивнии художественнии само-деятельностеи кружокаш. 600 гаргга книжка дола библиотека, лелаш да деша керда журналаш, газеташ, ловза шахматаш, шаш-киш, домино, лувла чкъьрий ла-ха Іам, Шолж.

ВІашагІъхка я футболни, во-лейболни, баскетболни коман-даш. Цар даим яхьеш лоаттаю. Дика ловзаш хиларна белгалъйин-най 1-гІеи 2-гІеи взводаш. Укхаза цу бургацех ловзе ух Троицки юкъерча школа дешархой я.

Лагере иштта хул дикагІа хьак хара, чкъьарий лувцара, том, вийза кхоссара, кхийоле яхьеш а.

Укхаза берашта бокха кхетам лу отставке болча капитанаша политрука Петровеи физрука Зуе-веи, уж цІена а цхьалхло йолаш а
хилийтара. Лагера доахача коа цхьа цуьх, ца доагІача латташ а улаш а цхьа хІама порорадац. Гаьнаш лоравра, порядок лоатта-яра берий комиссеш я. ХІаьта дал хІамт кийчдергара дІанйккхача долла хІама — цІеношка а коа а нув хьакхар, кйнаш дилар, меттаиш хьалдахар, кухне деш дола нов-къостала балхаш бераша шоаш ду.

Берашка юкъе бокхха кхетама болх бу лагера начальника майо-ра Мясоедов Иван Николаевичеи политрука капитана Петров Евге-ний Ивановичеи. Берашта дІадов-зийт баьлча В. И. Ленина вахар, цул революционни гІуллакх, совет-ски ноьха революционни, тІема, къахьегама дика традицеш. бе-рашта къамаьл дийта кхуьл рево-люце, тІемай, къахьегама ветера-наш, производстве хьалха латта-раш. Шоай берашта тІехьабаьк-кача даьшца — хоаношца собра-неш ю. цига дуьц лагера вахарах, берашта бала безача кхетамах хьехамах.

Дика салаІа, ниэ беша, дегІа унахцІено тІоаена, коммунисти-чески патриотически саклетам лахбеша шІадоагІаргда «Сатур-не» салоІаш дола бераш.

Ю. ЧАХКИЕВ.

Сурта тІа: Граждански оборона заняте противогаз лелае Іомалуш да «Сатурн» яхача лагерера бе-раш.

Н. Панева сурт.

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллеи Гроз-неи хувцалуш моркхаш а йолаш, дуккагІча двьке йоачав а йо-лаш, къилбаседа - малхбоалехьа-ра тІехьахьача боарамe мух а хьеккаш ха хилеи фегара темпера-тура республике гІолла 25—30, Грозне 27—29 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу. ДІахорча шин дени чоа буеи лоалахбоацшаш, цхьа кокагІо моркхаш а йолаш, малхбузехьара гІийло. гІаьхкьача боарамгe кхоачаш мух а хьеккаш ха хила а фегара температура буй-сашка 13—18, деношка 28—33 градус йІовхал йолаш хила а тар-лу.

Метеостанци.

ДикагІбарий опыт —массанена

Араьнной «Сельские зори» яхача зональни журнала аргІана-ра номер.

Цу тІа кепатеий «Хьайна хоир кхычарна дІахьеха» яха пере-довой статья. Юрта боахама производстве хьалха латтарий опытах лаьца я из.

Пайдане хьехамаш корорг[illegible] шоана «Пролукци дуккагІен цуна-та дІалохийтар кІеантагІеи» яха-ча статья тІа. Цига дувц Черкй-Балкарой АССР-а «Трудовой ге-рой» яхача колхоз пролукци йоаккхаш дІалохийтар кІехнгдара йолча практиках.

Везаш тІаболаш я П. Балгина язъяь «Хьункъаш микроэлемен-таши» яха материал. Дешараш дика кхетаргболча хьисапе дувц цу статья тІа юртбоахама куль-турай хьункъам лакхбеча микро-элементаша чІоагІа пайда бе йиш йолга. Из йийшача шоана хоарга бораx, кІалах, цІестах, молиб-дениах, кобальтах хьункъам лакх-беча пайда иашта эша беза.

Журнала тІа біарча подборка а лоакъар Іалашдарахи из ейч-дарахи.

Йеаига ма укказа хьайбаш ле-ладерий опытах лаьца материалаш а. Кубански юртбоахама институ-та профессора Н. Ткачева чІоагІа пайдане статья кийчъяьй «Іеьлах лаьккхача хьоаранара карогтия яш да далийтара» яхаш.

«Іилмо—производствана» яхача рубрикана кІал я ВАСХНИЛ ака-демикагара М. И. Хаджиновгара журнала корреспондента цина ин-тервью. Іилманчо хоадамболаш дуйц лиача фух йола хьажкІаш кхеирах боалача пайдах.

Чулоацам болаш я Дагестански АССР-а Рутульски юрта боахама управлене начальника Н. Селиме-ва «Тха а, дуkх а, шура а» яха статья. Цу тІа дувц дахаш дола эа детта йиш хІарох а да эко-номически пайдане гІуланх доагга а.

Сеци колхоша лелераша ева-ма[illegible] эха гаьнайтта окулировка ярах, хІаьта иштта саьнашта от-тача молхий боарам белгалбеш, опыт хьагойташ йола материалаш.

Журнала июльски номер тІа механизатораштa, бешамаш лелае-раштa, кхыча болхлошта дукха пайдане материалаш кораргъя.

С. ЧЕРВОНЫЙ,
журнала редакто[illegible]

ЛОРА ХЬЕХАМАШ

Кхераме лазар

[illegible] лазар [illegible] жІаьлеша хьайбо [illegible] техача [illegible] хьеккача [illegible] хулаш дола лазар да.

Дунеи тІа керттерча даьккар эгІадаь хулераш акха хьайбаш да: цхьогалаш, берзалой, шакалаш, еноташ, сусликаш, кхы тайпа дІайха цІий дола хьайбаш. Из лазар акхача хьайбашкара хьа-лоел цІагІарча хьайбашка — жІа-лешка, цискашка, доахашка, го-рашка, хьакхарчашка, жега.

Наха юкъе эгІавара лазар доар-жадераш керттерча даькъе ай-лаюкъе лела жІалеш, къаьстта а жІале кІаьлий, цискаш да. ЭгІа-даь жІалеш сатем боацаш дорха, е сатйина хул. Сатем боацаш эгІадаь жІалеш хьалхарча деноша цхьанахьа баьдеча саьнта чу а тейе доахкаш дул, хІама дав та-гац, цу цхьан хана кхьметтей вІалла шаш йоаца хІамаш а хьокха ца еш ІочуукхиЙт, цул тІахьагІа цІаьхха дега а доацаш воратгІдбац, вІаиарех мукъадала гІерт, хІаьта нагахь саьна из цул вІаштІехьдаьча даде гаьнна дІа-дола цонне дукьал мел нийсве-начох цергаш а еттац. КоргагІде-лар дІа а лаьхе, паралич хул: Іо-хача хана йиш хьыа я, юача хІа-мах кьург булац. кІаьхара мочхал Іоолалу. Іойла мотт, бетар дукха шодаш ул, цІог чутеІаду, бораь тергаш ду. Лазар юххера а чакхдоалача хана даьлхагІа тІехьашкахьарен цул тІехьагІа хьалхашкахьарен маьженаш вІаль ма лела ца дув дІалоац.

Нах эгІа ца байтар духьа йоа-табеча къовсаме керттера дакхар да хьайбаша церг тохаргйоацаш лорадалар. Цу гІулакха йнзза кхоачашъе эза Грозненски горис-полкомо чІоагІъь, жІалеши цис-каши леладара правилаш.

Берашта болча саккердама ле-ладе мегаргдац жІалеши цискаш. ЖІалеш дІадийкха лоаттаде е къаьстта царна лъий буй чу доах-каде деза, кач теха лоацца сеса а батах йоаллорг а йолаш мара арадаха мегаргдац улица тІа. Йовсаралла даьнича жІалеши дІакхетийта мегаргдац.

Керда доаладаь жІали тергге тІарча ветеринарни лечебнице дІа-иалийта деза, цига хІара шера маький детт царна эгІадоргдоа-цаш, кІаьта жІалеш дашка иа цІакхха дехдалийта мегаргдац.

ЭгІалара кхерама духьала аьт-тув болашагІа къовсам лоаттабар духьа из лазар доаржадара ду-кхагІа бекке дола йовсаралла даьнна лела жІалеш цискаш доаде деза. Нагахь саьна сага жІали е кхыча хьайба церг теха-йле, сеи даьккхадале, шодаш хьаьккхале, чоа хица цІени йила а йила йод хьакха а дІахо эшача новкъостала лора тІадаха а деза, хІака аьлча бовча лазарах иаи лораборгболаш йола алхха цаІ мара йоаца средство я маьлий деттар. Сага церг теха жІали зуэш 10 ди доахкх ветеринарни служба, нагахь саьна цу юкъе жІали эгІадаь хилара белгалоацаш гуче ца йоалаш юсе, маьхий ца деттаеш сацийта мегаргда. Цу духьа, наха церг теха жІалеш е кхы тайпа хьайбаш ветеринари е санитарни служба лорашо мукъа ца болча доаде мегаргдац. Теха маьхий пайданагІа хилий-тара лоро йаьаьча тайпара дет-тийта деза уж, шоашта дагадел-хача хана юкъагІнита мегаргдац, шийна оттаь гигиенически режим кхоачаш а ева маьлий деттийташ волча.

МоллагІча эгІадаьча хьайба церг ма техкийто а, е шодаш ма хьаккхийто а дола деза маьлий деттийта.

Цкъа эгІаваь вейначул тІехьа-тІа дарба дулургдац. Из лазар дІадолаладале де деза цунна деш дола дарба, шей ханнахьа лора тІа а вала.

Г. КИМ,
Грозненски горсанэпидстанце лор-[illegible].

Редактора зам.
А. А. МЯКИЕВ.

ДУНЕ ЦХЬАН КІИРАГІА

КЪОВСАМ ЛОАТТАБУ ДОКЕРАША

Консерватораш Англе Іаьдала керте оттаро, хийттача тайпара, мехкара классови къовсамаш нраьъд. 15 июле дІайолаенай бер-ригача докерий юкъера забастов-ка. 1926 шера массане юкъара за-бастовка хиннача тІехьагІа деиз дукхьашха бодх соцабьб Лондо-на, Ливерпула, Гулла, Глазго, Бристола, кхыча порташка. За-бастовка чулаьцан Англе йоккха-гІа йолча транспортнии квалифи-цированни боацачен болхлой проф-союза юкъевоагІа 47 эзар порто-вик, нешта аьлча мехкара дукхха а дуккагІа бола докераш.

Забастовка яра юкъарчал доаи-наш дола бахьан дар алапеш Іо-тІатохара хьакъехьа докераша дІадийхар предпринимателаша кхоачашде ца тигар. Эгтара тІе-хьарча минуте, забастовка юкъагІьяккха дагахь, предприни-мателаш раьза хиннабар цар яхар цхьадолча даькъе кхоачашде, цхьабакъда, докерий конференци профсоюза кулгалхоше иа дІаяца тиганзар. Шоаш дІадехараш ди-за кхоачашдалцца къовсам лоат-табе лаьрхІа ба докераш. «ЙІаьх-хача хана стачка е кийча да тхо», — хьаххайкадир профсоюза генеральни секретара Б. Джонса.

Предпринимателаш къар ца ба-ларо доккха зе де тарлу англий-ски экономикана. Англе хьачу-йоагІача бедалахи продовольстве-хи 90 процент цу порташка гІолла ма йоагІий. ХІара кІирана Анг-ле импортии товараша даьннйта-ра мах Іалаьмате боккха ба — 250 миллион стерлинг. Хьал долча гІоазрий органо «Файнэншл таймсо» хургдолчох сихьуш яздур: «Нагахь саьна хІанзара забастов-ка массехк кІиран дуккагІа дІаьх-лой, Іалаьмате хала хамаш яха езаргья Англе».

Бехк забастовщикашта дІатІа-билла гІерт Англе буржуазни ке-пайоазув, докераша цхьан шаран ах шеран предпринимателашца оалавеш лакхара хьакъехьа пере-говораш ъь хилар цу хана хьоаха а ца деш. Хьоахадеш дац мехка вахарга бода мах Іалаьмате сиха лакхлуш хилар а.

Предпринимателаша массе саг Іорахьара хьаллоапаш йола консервативни правительство за-бастовка тоІае кийчлуш я. Чрез-вычайни положени хьакхайкаяьй, хІаьта цо торо хулийт порташка балхаш ие салтий бахийта. Доке-рий забастовка лоархІама мах я беш, «Ивнинг стандард» яхача газета яздора: «Низаш вот хьаи-дараш йоах хьажар дІадоладен-начоа тара да хІана. хІаьта ми-нистраша мукІарал ду, из дук-кхачар предпринимателаштеи болхлоштеи юкъарча гІуллакхий ер-ригача сферана йола прецедент санна лоархІаргхилара».

КІАЛГІОЛЛА ДЕШ ДОЛА НОВКЪОСТАЛ

ОАР-а духьала чІоагІа гІар айяь пропагандистски хампаиь йолаяь тель-авивски кепайоазо-ю. Израильски агрессораш кор-магІбаьхаб ОАР-а территорена доз де ухаш йолча шоай авиаце-ия фегарча тІема духьаларча египетски оборона толаме духье-ле яр бехьан долаш тоьал док-кхий зенаш хулаш хилар бахьан долаш.

Израильски столице еш йола Іимназиши цига доахо сарланкии чІоагІа тара да ваьха цІагІа чуйиккхачен шор кулг хьаладьича новкъостал дехаш гІар айяьчен къуоо ера Іимадашта. Цхьабакъ-да, «бохам» хиннача агрессора новкъостал де сихха оарцагІбаь-лар американски империалисташ. Уж вІалла шек а бац Израила, ООН решенеш кхоачашъе ца ту-гац, ше дІалийца ІарбиЙ мехкий латташ хІана а эьа ца [illegible] лоаттадора, Сирена, Ливана, Иор-дания, ОАР-а духьала бандитски гІуллакхаш лелаюра аьнна.

США кулгалхоша, американски кепайоазоно беча хоамагІа, реше-ни тІаийцай «Суэцки канала лона тІара чуяххийтарашта меттел» Израила кхы тІа а «Фантом» яха-ча истребителий - бомбардиров-щиний партеш яхьйта аьнна. Укх бетта дургьа бархІ самолет, цул тІехьагІа кхы а хьада ха йоапаш хІара бетта-бетта шийтта само-лет. Цул совгІа, США-с Израила дІалургьа бердагІа йолча элект-ронии оборудоване 130 комплект.

Белгалдоалаш хІана да, Израи-ла керда поставкаш яла аьнна яь решенеи Пентагоно официаль-но хьа иа кхайкар: президента Никсона, ялду «Ньюсуика яхача журнало. — «къайлагІа приказ дениад Пентагона».

Израила аиаь гІар, «Жолнеж вольносцэ» яхача польски газета яхачох. «ВІашагІкхийттача Шта-таша Израила телача тІема тех-никана хьалхашка оттаь вІуре ворлув» мара кхы хІама ац.

ИНДИ: АЬТТЕХЬАРЧАРНА — ДУХЬАЛЕ

14 июле Инде премьер-министра Индира Ганде лоархІаме полити-чески къамаьл дир Джамму шта-та а Кашмира а столице — горо-де Сринагаре хиннача массови митинга. Цо хаамбир, реакционни дын-общинни низашка тайпа балхаш кхы ца леладайтар, духьа мехка конституце юкъе хушала-маш де лаьрхІа правительство хи-ларах.

Из тайпа решени яра наІая да, оьзазгара социально - эконо-мически эргалоаш ярен халкъах йолча дуккхача адамий вахара боарам тоабарен вакъа тІа Ин-дира Ганде правительства гІула-кхаша укх тІеххьарча хана ин-дийски реакце низий оагІонтахьа-ра тІа-тІа чІоагІагІа духьале ху-лаш хилар. «Джан сангх», «Шив сена» яхача тайпах йолча дын-шовинистически партешеи органи-зацешеи правительства чакхйоаха прогрессивни мероприятеш юкъагІьяха гІерташ, бахача на-лах баьдеча дакъа къамаш цІе-рахи лиш харц уйлаехи спекуля-ци а еш, даим доваш деш видука-сиптея бусалба вахан юкъе.

«Шив сенаиа» керте латтача Бал Тхакре гуччахьа хьаххайкаду ший яр нацистски, идеологи хи-лар. 1966 шера вІашагІъелла «Шив сена» Бомбее къаьстта чІоа-гІа хьинаре ший гІуланашънохи-лоахаф я.

«Джан сангха» ший военизиро-вании отрядаш я, «Раштрия сва-ямсевак сангх» (РСС) яхача цІе-рах йовзаш йола. Гуччахьа фа-шистски йолча цу организаце членаш къаьстта тІема кийчо еш ба; кхы тайпа уйлаш йолаш ба-раш дІабаха Іомабу уж. Нах бол-бе чуоттабаьраш хиларах тарра дукхха ха хьалхагІ дені бовзаш ба цу организаце кІантагаш: РСС-арча фанатика карагІа 1948 шера валар хилар индийски къаман - кортамукъален болама гІоръзаьнча деятела Махатма Ганде.

Прогрессивни индийски прессо белгалдоахх, реакционни дын-общинни низаш моттигерча моно-полистически гІоазарашa хьал-лоаттадеш хилар. ДегІаухача мехкий экономически дарделия къамаш цхьоагІон йоахе гІертача дунен халкъашта юкъерча импе-риализмана аьттув бар деладу цар. Инде общественность чІоаг-гІа сатем байна оарцагІъьнай мехкарча аьттехьарча органи-заци иаз айбаларах. Сринагаре хиннача митинге И. Ганде даача къамаьло тельая ду, цу организа-цей тайша бЄлхаш юххера а сов-цадара хоадамболаш дола гІула-кхаш чакхдаха лаьрхІа прави-тельство хилара.

С. ИВАНОВ,
А. РАЧКОВ,
С. БУЛАНЦЕВ.
(ТАСС).

ЛадувгІа, хьажа

21 июль
РАДИО

6.30 — Юрта Іуйре (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачей программа. 8.22 — Кажлоеви ашараш. 8.45 — «Къахьегамхой уназцІенонне катІа» яха беседа [illegible] Литературни передача. «Эса берда тІа» яхача Абдулаева повеста тІара дакъа (нохчий меттала). 16.2[illegible] — [illegible] тІехье гІалгІай меттала). 16.3[illegible] — [illegible] [illegible] [illegible] (гІалгІай меттала). 16.50 — Спектаклашта йола ашараш. 17.15 — КПСС Центральни комитета июльски Пленума сессиаш кхоачаш-де (эрсий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала). 17.45 — «Вай индустриальни мохк» эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Ашараш. 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12.00 — Школьни каникулий деношка. «Дошо туфелька истори» яха художествении фильм. 13.15 — Мультипликационни фильмай сборник. 17.00 — Передачей программа. 17.05 — Кердадараш. 17.15 — КПСС Центральни комитета июльски Пленума соцамаш кхоачашде. 17.30 — Дешархошта Керттера конструктора Королева хьабиІлача йоакъа. 18.00 — Берашта фильм. 18.30 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 19.00 — [illegible] ЛадувгІаш — в. 19.25 — Киножурнал. 19.30 — Дунен халкъашта юкъера обозрение. 19.45 — Шоана бераш. 20.00 — Юртера вахар (гІалгІай меттала). 20.30 — «Ха» информационни программа. 21.00 — «Лоамаи вале трагеди» яха художественни фильм. 22.20 — Передачей программа. 22.25 — Документальни фильма. Кинозал.

22 июль
РАДИО

6.30 — Юрта Іуйре (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненски рабочий» газета [illegible] 7.28 — «[illegible]» газета обзор. 7.35 — Москва 8.15 — Передачей программа. 8.20 — Колхозни юрта иллеш. 8.45 — «Дийшита доле хьехамаш» яха беседа (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — «ХІанзара хьалашка идеологически къовсам ирбаларе керттерен социям беш йофеи бакъдараш» яха беседа. (гІалгІай меттала). 16.[illegible] — «Йоллалой вахар» нохчий меттала). 16.45 — Ашараш. 17.00 — «Къонахо» (нохчий меттала). 17.30 — Керда хоамаш). (гІалгІай меттала). 17.45 — Ашараш. 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.20 — Радио общественни редакци къамаьл ду (эрсий меттала).

ТЕЛЕВИДЕНИ

15.35 — Передачей программа. 16.00 — Унахцlенон лагере вІашагІкхетар. 16.40 — Дешархошта «Новкъост Арсений» яха художественни фильм 18.05 — Шоана кхаьнак. Телевизионни журнал (нохчий меттала). 18.35 — Киножурнал. 18.45 — «Соц. фильмана дунен. 19.30 — Телевизионни кердадараш. 19.45 — Хоамаш. 19.50 — Республика сиха хьальеш латте гІишлош. 20.10 — Шоана бераш. 20.30 — Сат. обществ. закон. 20.50 — «Яист кІанте хилац хьо» яха художественни фильм 22.00 — Передачей программа. 22.10 — Концерт. «[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]»

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; боахама секретара — 3-34-30; партейна вахаран, культуран, промышленностен отделий — 3-42-30; Юрта боахамий письмойи отделий—3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательство типографи. Революце проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны редактора—3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-30; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05150. Заказ № 5229.